

Kapitel XIX. Typer och syndrom

Theodor W. Adorno

SAMMANDRAG: Kapitel XIX är ett av de avslutande kapitlen i *The Authoritarian Personality*. Här summerar Theodor W. Adorno de resultat som framkommit vid analysen av intervjuerna med de personer som fått högst respektive lägst poäng på den så kallade F-skalan och alltså uppvisar mest eller minst av de fördomar och auktoritära attityder som skalan mäter. De två grupperna av *high scorers* och *low scorers* grupperar Adorno sedan ytterligare i en typologi med ett större antal undergrupper. Grupperna definieras som psykologiska syndrom enligt den av freudiansk psykoanalys inspirerade teori som vägleder hela undersökningen. Gruppen med högst poäng delas upp i ytligt förbittrade, konventionella, auktoritära, rebeller eller psykopater, excentriker och manipulativa. Gruppen med lägst poäng delas upp i rigida, protesterande, impulsiva, lättsamma och genuina liberaler. Kapitel inleds med en kritisk diskussion av typologibegreppet så som det användes vid tiden för studien i konventionell – och i nazistisk – psykologi, där Adorno redogör för sitt eget angreppssätt.

NYCKELORD: typologi; syndrom; psykoanalys; fördomar; attitydundersökning; auktoritära attityder; fascism.

PUBLICERINGSHISTORIK: Översättning av kapitel XIX, ”Types and syndromes”, i Theodor W. Adorno, Else Frenkel-Brunswik, Daniel J. Levinson & R. Nevitt Sanford, *The Authoritarian Personality* (Harper & Brothers 1950). Publicerad med tillstånd från rättighetsinnehavaren American Jewish Committee.

FÖRSLAG PÅ KÄLLANGIVELSE:

Adorno, Theodor W. (2023) ”Kapitel XIX. Typer och syndrom”, i *Den auktoritära personligheten. Det vita fältet IV*, specialnummer av *Arkiv. Tidskrift för samhällsanalys*, nr 16, s. 47–100. <https://doi.org/10.13068/2000-6217.16.2>

© original: American Jewish Committee 1950, www.ajc.org

© svensk version: Arkiv förlag & tidskrift 2023

(publicerad 23 november 2023)

Artikeln distribueras enligt en upphovsrättslicens från Creative Commons: erkännande, icke-kommersiell, inga bearbetningar, som medger icke-kommersiell användning och spridning i oförändrat skick så länge källan anges.

Arkiv. Tidskrift för samhällsanalys är en sakkunniggranskad vetenskaplig tidskrift för samhällsvetenskap och historia. Samtliga artiklar publiceras fritt tillgängliga på:

www.tidskriftenarkiv.se

Beständig länk: <https://doi.org/10.13068/2000-6217>

Den här artikeln finns tillgänglig i följande format:

PDF: via beständig länk, <https://doi.org/10.13068/2000-6217.16.2>

TRYCK: ingår i bokutgåva av numret, ISBN: 978 91 7924 384 5

Grafisk utformning och sidnumrering är identisk i pdf och tryck.

Samtliga artiklar i nr 16 (2023), *Den auktoritära personligheten. Det vita fältet IV*, nås via beständig länk, <https://doi.org/10.13068/2000-6217.16>

REDAKTION FÖR NUMRET:

Mats Deland, Paul Fuehrer, Erik Hansson & Anders Ramsay

Arkiv. Tidskrift för samhällsanalys

ISSN: 2000-6217 (för elektronisk resurs)

ISSN: 2000-6225 (för tryckta nummer)

ges ut av

Stiftelsen Arkiv för främjande och spridning
av samhällsvetenskaplig och historisk forskning

genom

Arkiv förlag & tidskrift

Box 1559

SE-221 01 Lund

BESÖK: Stora Gråbrödersgatan 17 a

TELEFON: 046-13 39 20

ARKIV FÖRLAG: arkiv@arkiv.nu · www.arkiv.nu

TIDSKRIFTEN ARKIV: red@tidskriftenarkiv.se · www.tidskriftenarkiv.se

ANSVARIG UTGIVARE & CHEFREDAKTÖR: Sven Hort

ADMINISTRATIV REDAKTÖR: David Lindberg

REDAKTÖRER: Majsa Allelin, Per Dannefjord, Lisa Kings,

Zhanna Kravchenko, Anna-Maria Sarstrand Marekovic

KAPITEL XIX

Typer och syndrom

THEODOR W. ADORNO

A. Angreppssättet

Det finns nästan inget begrepp inom dagens amerikanska psykologi som kritiserats så ingående som typologin. Då ”varje doktrin om typer inget annat är än ett till hälften genomfört sätt att närma sig individualitetens problem”¹ utsätts en sådan doktrin för förgörande attacker från båda extremerna: eftersom den aldrig fångar det unika, och eftersom dess generaliseringar inte är statistiskt valida och inte ens erbjuder produktiva heuristiska verktyg. Med utgångspunkt från en allmän dynamisk personlighetsteori kan det invändas att typologier tenderar att låta företeelser placeras i olika fack och att förvandla i hög grad flexibla drag till statisk, kvasibiologisk karakteristik, samtidigt som framför allt inflytandet från historiska och sociala faktorer negligeras. Statistiskt sett betonas särskilt otillräckligheten hos dikotoma typologier. Vad gäller typologiernas heuristiska värde påpekas att de överlappar, och att det är nödvändigt att konstruera ”blandade typer” som i praktiken upphäver de ursprungliga konstruktionerna. Gemensamt för alla dessa argument

1. Allport 1937.

Översättning av kapitel XIX, ”Types and syndromes”, i Theodor W. Adorno, Else Frenkel-Brunswik, Daniel J. Levinson & R. Nevitt Sanford, *The Authoritarian Personality* (Harper & Brothers 1950). Publicerad med tillstånd från rättighetsinnehavaren American Jewish Committee, <https://www.ajc.org/>. Red. anm.

är en motvilja mot att applicera rigida begrepp på det psykologiska livets förmodat flödande verklighet.

Utvecklingen av moderna psykologiska typologier har, till skillnad från exempelvis det gamla schemat över ”temperament”, sitt ursprung i psykiatrin, i det terapeutiska behovet av att klassificera mentala sjukdomar som ett medel för att underlätta diagnoser och prognoser. Kraepelin och Lombroso är den psykiatriska typologins fäder. Eftersom de entydiga uppdelningarna mellan mentala sjukdomar sedan dess helt brutit samman verkar basen för de typologiska klassificeringarna av det ”normala”, som härletts ur dessa, nu tyna bort. Den har stigmatiserats som en rest av ”den behavioristiska teorins taxonomiska fas”, vars formulering ”tenderade att förbli deskriptiv, statisk och steril”.² Om inte ens de mentalsjuka, vilkas psykologiska dynamik till stor del ersatts av rigida mönster, på ett rimligt sätt kan indelas i typer, hur, i så fall, ska det finnas någon möjlighet till framgång för procedurer som den som Kretschmer gjorde berömd, vars *raison d'être* var standarddefinitionen av manodepression och dementia praecox?

Anne Anastasi summerar den nuvarande nivån på diskussionen om typologi på följande sätt:

Typeteorier har oftast kritiserats för att de försöker klassificera individer i skarpt avgränsade kategorier ... Ett sådant förfaringsätt implicerar en multimodal fördelning av de olika dragen. De introverta, till exempel, skulle antas ansamlas vid den ena änden av skalan, de extroverta vid den andra änden, och det skulle vara tydligt urskiljbart hur de skulle skiljas åt. Men vid verkliga mätningar avslöjas emellertid en unimodal fördelning av alla drag, som i mycket påminner om den klockformade normalkurvan.

På samma sätt är det ofta svårt att ens klassificera en individ på ett definitivt sätt enligt den ena eller andra typen. Typologerna har ofta, när de konfronterats med denna svårighet, föreslagit mellanliggande eller ”blandade” typer för att överbrygga gapet mellan extremerna. Jung föreslog sålunda en ambivert typ som vare sig uppvisar introverta eller extroverta tendenser på ett dominerande sätt. Observationerna verkar emellertid visa att den ambiverta kategorin är den största, och att de entydigt introverta och extroverta är ganska ovanliga. Läsaren hänvisas till exempel till distributionen hos den kurva som tagits fram av Heidbreder med hjälp av en enkät om introversion som getts till collegestudenter. Som bekant var majoriteten av svaren inom det mellersta intervallet och när

2. Masserman 1946.

extremerna inom antingen introversion eller extroversion nalkades, blev antalet fall allt mindre. Kurvan visade inte heller några skarpa brott, utan bara en gradvis övergång från medelvärdet till de båda extremerna. Som antydde i kapitel II, kan samma sak sägas om alla andra mätbara drag hos individen, vare sig de är sociala, känslomässiga, intellektuella eller psykiska.

Det är alltså uppenbart att typteorier som innebär att individer klassificeras i entydiga klasser är omöjliga att upprätthålla inför mängden av odiskutabla data. Alla system av mänsklig typologi förutsätter emellertid inte nödvändigtvis ett sådant antagande. Det är mer karakteristiskt för de populära versionerna och adaptationerna av typteorier än för de ursprungliga begreppen. Helt klart har typ psykologer ofta försökt kategorisera individer, men detta var inte en oundgänglig del av deras teorier; deras begrepp har ibland modifierats tillräckligt för att tillåta en normal fördelning av drag.³

Trots sådana eftergifter till mer tillfredsställande kategoriseringar har den ”nominalistiska” uteslutningen av typologiska klassificeringar triumferat till den grad att den närmar sig ett tabu, oavsett hur pressande det vetenskapliga och pragmatiska behovet av sådana klassificeringar är. Det bör noteras att detta tabu är nära knutet till den uppfattning som fortfarande lärs ut av många akademiska psykiatriker, att mentala sjukdomar i grunden är oförklarliga. Om man, för argumentets skull, skulle förmoda att den psykoanalytiska teorin verkligen lyckats etablera ett antal dynamiska scheman över psykosor, genom vilka de senare skulle bli ”meningsfulla” inom individens psykologiska liv, trots all deras irrationalitet och upplösningen av den psykotiska personligheten, skulle typologins problem helt definieras om.

Det råder inget tvivel om att kritiken av psykologiska typer uttrycker en genuint mänsklig impuls riktad mot den sorts underordning av individer under förutbestämda klasser som fullbordats i det nazistiska Tyskland, där beteckningen av levande mänskliga varelser, oavsett deras specifika kvaliteter, resulterade i beslut om deras liv eller död. Detta är det motiv som särskilt framhävts av Allport;⁴ och Boder visar i sin studie av ”nazistisk vetenskap” med stor detaljrikedom hur sambanden ser ut mellan psykologiska *pro et contra*-scheman, den repressiva funktionen hos kategorier som Jaenschs ”*Gegentypus*” och den godtyckliga

3. Anastasi 1937.

4. Allport 1937.

manipuleringen av empiriska resultat.⁵ Undersökningar som ägnar sig åt att studera fördomar måste alltså vara särskilt uppmärksamma när frågan om typologi kommer upp. För att spetsa till det: den rigiditet som följer med konstruktionen av typer är själv en indikator på den ”stereopatiska” mentalitet som hör till de grundläggande beståndsdelarna hos den potentiellt fascistiska karaktären. I det här sammanhanget behöver vi bara hänvisa till vår *high scorer*⁶ av irländsk härstamning som utan att tveka betraktar sina personlighetsdrag som en del av sitt nationella ursprung. Jaenschs ”antityp”, till exempel, är ett nästan klassiskt fall av projektionsmekanismen, vars effektivitet har kunnat påvisas i konstitutionen hos *high scorers*, och som i Jaenschs fall har slingrat sig in i den vetenskap vars uppgift det skulle vara att förklara denna mekanism. Den i grunden odynamiska, ”antisociologiska” och kvasibiologiska naturen hos de klassificeringar som bär Jaenschs märke står i direkt motsättning till vårt arbetes teori såväl som dess empiriska resultat.⁷

5. Boder 1946. [Om Erich Jaensch, se Deland, ”Else Frenkel-Brunswick – mångtydighetens teoretiker”, i denna volym, s. 108–110. Red. anm.]

6. *High scorer* respektive *low scorer* betecknar de försökspersoner i studien som hör till de grupper som fått högst respektive lägst poäng på den så kallade F-skalan (se Ramsay i denna volym) och alltså uppvisar mest eller minst av de fördomar och auktoritära attityder som skalan mäter. Uttrycken kommer genomgående att kursiveras i texten när de inte skrivs om som någon variant på ”hög” eller ”låg”, men är inte, som övriga kursiver, kursiverade i original. Övers. anm.

7. Det bör påminnas om att Jaenschs antityp definieras av synestesi, det vill säga, den förmodade eller verkliga tendensen hos vissa människor ”att uppleva färger när de lyssnar till en ton, eller till musik i allmänhet, och att ha tonupplevelser när de tittar på färger eller bilder” (Boder 1946, s. 15). Denna tendens tolkas av Jaensch som ett symptom på degenerering. Det kan väl förmodas att denna tolkning baseras på historiska minnen snarare än några faktiska psykologiska upptäckter. Kulten av synestesi spelade en stor roll inom den lyriska poesin hos samma franska författare som introducerade begreppet *décadence*, särskilt Baudelaire. Det kan emellertid noteras, att synestesins föreställningsvärld fyller en särskild funktion i deras arbeten. Genom att fördunkla uppdelningen mellan olika sfärer av sinnesförnimmelsen, försöker de samtidigt suddas ut den rigida klassificering av olika sorters objekt som framkallas av den industriella civilisationens praktiska förutsättningar. De revolterar mot reifikationen. Det är mycket karakteristiskt att en helt och hållet administrativ ideologi väljer att utse en attityd som i första hand är en revolt mot stereotypin till sin ärkefiende. Nazisten kan inte tolerera något som inte passar i hans schema och ännu mindre något som inte erkänner hans eget reifierade, ”stereopatiska”, sätt att betrakta saker.

Men alla dessa anmärkningar innebär inte att typologins problem helt kan avvisas. Alla typologier är inte verktyg för att dela upp världen i får och getter men några av dem återspeglar vissa erfarenheter som, även om de är svåra att systematisera, har, för att uttrycka sig så obestämt som möjligt, stött på något. Här måste man i första hand tänka på Kretschmer, Jung och Freud. Det bör särskilt framhållas att Freud, vars allmänna inriktning mot psykologisk dynamik placerar honom över misstanken om varje enkel "biologism" och stereotyp tänkande, så sent som 1931 publicerade en ganska kategorisk typologi utan att bekymra sig mycket om de metodologiska svårigheter som han måste ha varit väl medveten om, och även, med uppenbar nativitet, konstruerat "blandade" typer ur de elementära.⁸ Freud var alltför påverkad av konkreta insikter om sakerna själva, hade en alltför intim relation till sina vetenskapliga objekt, för att slösa sin energi på den sortens metodologiska reflektioner, som mycket väl kan visa sig vara den organiserade vetenskapens sabotagehandlingar mot produktivt tänkande. Detta innebär inte att denna typologi behöver accepteras som den står. Den kan kritiseras inte bara med de vanliga antitypologiska argument som refererades i början av det här kapitlet; som Otto Fenichel påpekat är den också problematisk ur den ortodoxa psykoanalytiska teorins perspektiv. Det viktiga är emellertid att Freud tyckte att en sådan klassificering var meningsfull. Man behöver bara titta på den relativt enkla och övertygande integreringen av dikotoma typologier i Donald W. MacKinnons "The structure of personality",⁹ för att få intrycket att typologier inte är helt och hållet godtyckliga, att de inte nödvändigtvis våldför sig på människans mångsidighet, utan i någon mån har grundats i den psykologiska verklighetens struktur.

Skälet till att den typologiska ansatsen fortsätter att vara användbar är emellertid inte statistiskt biologiskt, utan precis det motsatta: dynamiskt och socialt. Det faktum att det mänskliga samhället fram till idag har varit uppdelat i klasser påverkar inte bara människornas externa relationer. Den sociala repressionen lämnar märken i individens själ. Framför allt den franske sociologen Durkheim har visat hur och i vilken

8. Freud 1932. [Tyskt original 1931, Adorno anför en engelsk översättning. Övers. anm.]

9. MacKinnon 1944.

utsträckning hierarkiska sociala ordningar genomsyrar individens tänkande, attityder och beteende. Människor formerar psykologiska ”klasser” i och med att de präglas av olikartade sociala processer. Detta gäller sannolikt vår egen standardiserade masskultur i ännu högre grad än under tidigare perioder. Den relativa rigiditeten hos våra *high scorers*, och hos några av *low scorers*, reflekterar psykologiskt den ökade rigiditet enligt vilken vårt samhälle delas upp i mer eller mindre tydligt motsatta läger. Individualism, till skillnad från en omänsklig indelning i fack, kan ytterst bli en rent ideologisk slöja i ett samhälle som faktiskt är omänskligt och vars inneboende tendens mot ”underordnande” av allt uppenbaras genom hur människorna själva klassificeras. Med andra ord, kritiken av typologin ska inte bortse från det faktum att ett stort antal människor inte längre är, eller snarare aldrig var, ”individer” på det sätt som den traditionella artonhundratalsfilosofin såg dem. Biljetttänkande [*ticket thinking*] är möjligt bara eftersom den faktiska existensen hos dem som ägnar sig åt det i stora drag bestäms av ”biljetter”, standardiserade, ogenomträngliga och överväldigande sociala processer som bara ger en ytterst liten frihet för handling och verklig individualitet åt ”individen”. Typologins problem har därför en annan grund. Det finns anledning att leta efter psykologiska typer eftersom den värld där vi lever är typifierad och ”producerar” olika ”typer” av personer. Enbart genom att identifiera stereotypa drag hos moderna människor, och inte genom att förneka dessas existens, kan den ondskefulla tendensen mot allomfattande klassificering och underordnande utmanas.

Konstruktionen av psykologiska typer för inte bara med sig ett godtyckligt, tvingande försök att skapa något slags ”ordning” i den mänskliga personlighetens förvirrande mångfald. Den representerar ett sätt att ”begreppsliggöra” denna mångfald, enligt dess egen struktur, att uppnå en närmare förståelse. Det radikala förnekandet av alla generaliseringar bortom dem som hänger samman med de mest uppenbara resultaten skulle inte innebära en sann empati för mänskliga individer utan snarare en dunkel, trist beskrivning av psykologiska ”fakta”: varje steg som går bortom det faktiska och syftar till psykologisk mening – som den har definierats i Freuds grundläggande förklaring att alla våra erfarenheter har en mening (*”dass alle unsere Erlebnisse einen Sinn haben”*) – invol-

verar med nödvändighet generaliseringar som överskrider det förmodat unika "fallet", och det händer att dessa generaliseringar oftare än inte framhåller existensen av vissa regelbundet återkommande *nuclei* eller syndrom som kommer ganska nära idén om "typer". Idéer som dem om oralitet, eller om tvångskaraktärer, blir möjliga att förstå bara om de, fastän härledda ur högst individualiserade studier, sammanbinds med det implicita antagandet att de strukturer som benämns på det viset, och som upptäckts inom en individs interna dynamik, hänger samman med sådana grundläggande konstellationer att de kan väntas vara representativa, oavsett hur "unika" de observationer de baseras på kan vara. Eftersom det finns ett inneboende typologiskt element i varje sorts psykologisk teori, skulle det vara att hyckla att exkludera typologi *per se*. Metodologisk "renhet" i detta avseende skulle vara detsamma som att avvisa det begreppsliga mediet eller varje teoretisk penetration av det givna materialet, och skulle resultera i en lika komplett irrationalitet som det godtyckliga underordnandet inom de skolor som sysslar med att "sortera i fack".

I samband med vår studie, pekar en annan reflektion av ett helt annat slag åt samma håll. Den är pragmatisk: nödvändigheten av att vetenskapen tillhandahåller vapen mot det potentiella hotet från den fascistiska mentaliteten. Det är en öppen fråga om och till vilken grad den fascistiska faran verkligen kan bekämpas med psykologiska vapen. Psykologisk "behandling" av fördomsfulla personer är problematisk på grund av deras stora antal samt eftersom de inte på något vis är "sjuka", i vanlig mening, och vi har, åtminstone på den ytliga nivån, sett att de ofta även är bättre "anpassade" än icke fördomsfulla. Då den moderna fascismen emellertid är omöjlig att förstå utan en massbas, har den inre konstitutionen hos dess möjligen blivande följare avgörande betydelse, och inget försvar som inte räknar med problemets subjektiva fas skulle vara verkligt "realistiskt". Med hänsyn till den fascistiska potentialen hos de moderna massorna är det uppenbart att psykologiska motåtgärder bara kan vara lovande om de differentieras på ett sådant sätt att de anpassas efter specifika grupper. Ett försvar över hela linjen skulle röra sig på en nivå av så vaga allmänna uppfattningar att det sannolikt skulle leda till platt fall. Det kan betraktas som ett av vår studies praktiska resultat att en sådan

differentiering åtminstone *också* måste vara en som följer psykologiska linjer eftersom vissa grundläggande variabler hos den fascistiska karaktären kvarstår relativt oberoende av tydliga sociala åtskillnader. Det finns inget psykologiskt försvar mot fördomar som inte orienteras mot vissa psykologiska ”typer”. Vi skulle göra en fetisch av den metodologiska kritiken av typologin och riskera varje försök att förstå oss på fördomsfulla personer psykologiskt om väldigt drastiska och extrema skillnader – sådana som den mellan den psykologiska sammansättningen hos den konventionella antisemiten och en sadomasochistisk ”tuffing” – skulle exkluderas bara därför att ingen av dessa typer någonsin representeras i klassisk renhet av en enskild individ.

Möjligheten att konstruera i huvudsak olika uppsättningar av psykologiska typer är allmänt erkänd. Som ett resultat av det tidigare resonemanget baserar vi vårt försök på följande tre huvudsakliga kriterier:

a. Vi vill inte klassificera människor genom att använda typer som på ett behändigt sätt delar upp dem med hjälp av statistik, och inte heller genom idealtyper i vanlig mening som måste kompletteras med ”blandningar”. Våra typer är berättigade bara om vi lyckas med att föra in ett antal drag och dispositioner under varje typs namn, för att sätta dem i ett sammanhang som visar någon enhetlighet vad gäller dessa drags betydelse. Vi anser att de typer är vetenskapligt mest produktiva som integrerar annars utspridda drag i meningsfulla kontinuiteter och framhäver det inbördes sambandet mellan element som hör ihop genom en inneboende ”logik”, i termer av hur underliggande dynamiker ska förstås psykologiskt. Inget enkelt additivt eller mekaniskt underordnande av drag under samma typ ska tillåtas. Ett viktigt kriterium för detta antagande skulle vara att även så kallade avvikelser, i förhållande till ”genuina” typer, inte längre ska framstå som slumpmässiga utan strukturellt sett kännas igen som meningsfulla. Om vi uttrycker det genetiskt ska betydelsens konsistens hos varje typ innebära att så många drag som möjligt kan härledas från vissa grundläggande former av underliggande psykologiska konflikter och deras lösningar.

b. Vår typologi måste vara en *kritisk* typologi i det avseendet att den förstår själva typifieringen av människor som en social funktion. Ju mer rigid en typ är, desto djupare präglas han av social stämpling. Detta

överensstämmer med hur våra *high scorers* karakteriseras av drag som rigiditet och stereotyp tänkande. Här återfinns den ultimata principen hos hela vår typologi. Dess främsta dikotomi ligger i frågan om ifall en person själv är standardiserad och tänker på ett standardiserat sätt, eller om han är verkligt "individualiserad" och motsätter sig standardisering i den mänskliga erfarenhetens sfär. De individuella typerna kommer att vara specifika konfigurationer inom denna allmänna uppdelning som *prima facie* skiljer mellan *high scorers* och *low scorers*. Vid närmare betraktande gäller detta också dem med låga poäng: ju mer de själva är "typifierade", desto mer uttrycker de omedvetet den fascistiska potential de har inom sig.¹⁰

c. Typerna måste konstrueras på ett sådant sätt att de kan bli pragmatiskt produktiva, det vill säga, de kan översättas till relativt starkt verkande motståndsmönster som organiseras på ett sådant sätt att skillnader av mer individuell natur bara spelar en mindre roll. Detta innebär en viss medveten "ytlighet" i typifieringen, jämförbar med situationen på ett mentalsjukhus, där ingen terapi någonsin skulle kunna inledas om man inte delade upp patienterna i manodepressiva, schizofrena, paranoidea och så vidare, även om man är helt medveten om det faktum att dessa distinktioner sannolikt upplöses ju djupare man går. I det sammanhanget kan emellertid hypotesen tillåtas att om man bara lyckas gå *tillräckligt* djupt, skulle vid differentieringens ändpunkt bara den mer universella "grova" strukturen återkomma: några grundläggande libidinösa konstellationer. En analogi från konsthistorien kan tillåtas. Den traditionella, grova distinktionen mellan romansk och gotisk stil baserades på de karakteristiska runda och spetsiga bågar. Det blev uppenbart att den uppdelningen var otillräcklig, att båda dragen överlappade och att det fanns kontraster i konstruktionen mellan de båda stilarna som låg mycket djupare. Detta ledde emellertid till så komplicerade definitioner

10. Det bör framhåvas att de båda typbegreppen måste skiljas åt. Å ena sidan finns det de som är typer i verklig bemärkelse, typifierade personer, individer som i stora drag reflekterar bestämda mönster och sociala mekanismer, och å andra sidan, personer som kan kallas typer bara i formallogisk bemärkelse, och som ofta kan karakteriseras just genom *avsaknaden* av standardkvaliteter. Det är väsentligt att skilja en persons verkliga, "genuina" typstruktur från att han enbart hör till en logisk klass med vilken han så att säga definierats utifrån.

att det visade sig omöjligt att med deras termer slå fast vilken given byggnad som var romansk eller gotisk till karaktären även fast dess strukturella totalitet sällan lämnade betraktaren några tvivel om till vilken epok de hörde. Slutligen blev det nödvändigt att återvända till den primitiva och naiva klassificeringen. Något liknande kan vara förnuftigt i fallet med vårt problem. En till synes ytlig fråga som ”Vilken sorts människor tycker du återfinns bland de fördomsfulla?” kan lätt göra mer rättvisa åt typologiska anspråk än försöket att definiera typer vid första anblicken enligt, låt oss säga, olika fixeringar vid förgenitala eller genitala utvecklingsfaser och liknande. Denna oundgängliga förenkling kan förmodligen uppnås genom integreringen av *sociologiska* kriterier i de psykologiska konstruktionerna. Sådana sociologiska kriterier kan hänvisa till gruppedlemskap och identifikationer hos våra subjekt lika väl som till sociala målsättningar, attityder och beteendemönster. Uppgiften att relatera psykologiska typkriterier till sociologiska underlättas eftersom det under våra studier bekräftats att ett antal ”kliniska” kategorier (som beundran av den straffande fadern) är intimt relaterade till sociala attityder (som tro på auktoritet för auktoritetens skull). För det hypotetiska syftet hos en typologi kan vi sålunda lika väl ”översätta” ett antal av våra grundläggande psykologiska begrepp till de sociologiska som är mest besläktade med dem.

Till dessa överväganden måste vi lägga ett krav som föreskrivs av vår studies natur. Vår typologi, eller snarare, vårt schema av syndrom, måste organiseras på ett sådant sätt att det passar så ”naturligt” som möjligt till våra empiriska data. Det bör noteras att vårt material inte existerar i ett tomt rum, så att säga, utan att det är strukturellt förutbestämt av våra verktyg, särskilt enkätformuläret och intervjuschemat. Eftersom våra hypoteser formulerades i enlighet med psykoanalytisk teori, förstärks våra syndroms orientering mot psykoanalytiska begrepp. Självklart har ett sådant försök snäva begränsningar eftersom vi inte ”analyserade” något av våra subjekt. Vårt sätt att karakterisera syndromen måste koncentreras på drag som visat sig vara psykoanalytiskt signifikanta snarare än på djuppsykologins slutgiltiga dynamiska mönster.

För att sätta det följande typologiska utkastet i ett passande perspektiv, påminner vi om att vi i kapitlet om F-skalan poängterade att alla

de kluster som den skalan skapats av hör till ett enda, ”övergripande” syndrom.¹¹ Ett av de främsta resultaten av studien är att ”höghet” i grunden är *ett* syndrom, som kan skiljas från en uppsättning av ”låga” syndrom. Det finns något som ”den” potentiellt fascistiska karaktären, som i sig själv är en ”strukturell enhet”. Med andra ord hänger drag som konventionalitet, auktoritär underordning och aggressivitet, projicering, benägenhet till manipulation och liknande i regel samman. De ”subsyndrom” som vi beskriver här är inte avsedda att *isolera* något av dessa drag. De ska alla förstås som den allmänna referensramen för *high scorers*. Det som skiljer dem åt är betoningen av det ena eller andra av de kännetecken eller dynamiker som väljs för att karakterisera dem, inte deras exklusivitet. Det tycks oss emellertid som att de differentierande profiler som uppstår inom den övergripande strukturen utan vidare kan skiljas åt. Samtidigt är deras inbördes samband inom den övergripande potentiellt fascistiska strukturen av en sådan natur att de är ”dynamiska” på det viset att övergångar från den ena till den andra enkelt skulle kunna hanteras och förstås genom att analysera ökningen eller minskningen hos någon av de specifika faktorerna. En sådan dynamisk tolkning av dem kan på lämpligare sätt – det vill säga med en bättre förståelse av de underliggande processerna – åstadkomma det som vanligen görs på ett ostrukturerat sätt genom de statiska typologiernas ”blandade typer”. Inom ramen för den forskning som presenteras här kunde emellertid inte de dynamiska relationerna hos dessa syndrom beröras teoretiskt eller beläggas empiriskt.

Den princip enligt vilken syndromen organiseras är deras ”sätt att vara typer” i betydelsen av rigiditet, avsaknad av emotionell laddning till andra människor, stereopati. Detta implicerar emellertid inte nödvändigtvis att det sätt våra syndrom ordnats på nödvändigtvis representerar en mer dynamisk ”mät skala”. Det hänger samman med utvecklingsmöjligheter, och tillgång till motmedel, men inte med uttalad fördomsfullhet – i grunden med problemet om ”övergripande höghet” respektive ”låghet”. Det kommer att framgå, till exempel, att det fall som illustrerar det psykologiskt ganska harmlösa syndromet i botten av vårt schema ligger extremt högt i termer av öppen fördomsfullhet mot minoriteter.

11. Se kapitel VII i *The Authoritarian Personality*. Red. anm.

Pragmatiska hänsyn liksom tanken att *high scorers* i allmänhet är mer "typifierade" än *low scorers* verkar fokusera vårt intresse mot den fördomsfulla personen. Men vi betraktar det ändå som nödvändigt att konstruera syndrom med *low scorers*. Den allmänna inriktningen hos vår forskning leder oss att betona psykologiska orsaksfaktorer, med viss ensidighet. För den skull ska vi inte glömma att fördomar inte på något vis är ett helt och hållet psykologiskt, "subjektivt" fenomen. Här ska vi komma ihåg vad vi påpekade i kapitel XVII: att "hög" ideologi och mentalitet till stor del formas av vårt samhälles objektiva anda. Även om olika individer, i enlighet med sina psykologiska egenskaper, reagerar på olika sätt på fördomens allestädes närvarande kulturella stimuli, kan fördomens objektiva element inte negligeras om vi vill kunna förstå individers eller psykologiska grupper attityder. Det är därför inte tillräckligt att fråga, "Varför är den eller den individen etnocentrisk?", utan snarare måste vi fråga, "Varför reagerar han positivt på dessa allestädes närvarande stimuli, medan denna andra man reagerar negativt?" Den potentiellt fascistiska karaktären måste betraktas som en produkt av interaktionen mellan det fördomsfulla kulturella klimatet och de "psykologiska" svaren på detta klimat. Det förra utgörs inte bara av grova yttre faktorer, såsom ekonomiska och sociala, utan av uppfattningar, idéer och beteenden som verkar vara individens egna men som vare sig har sitt ursprung i hans självständiga tänkande eller i hans självständiga psykologiska utveckling utan i att han tillhör vår kultur. Dessa objektiva mönster är så genomträngande i sitt inflytande att det lika mycket är ett problem att förklara varför en individ motstår dem som det är att förklara varför de accepteras; med andra ord, *low scorers* utgör ett lika stort psykologiskt problem som *high scorers*, och bara genom att förstå dem kan vi skaffa oss en bild av fördomens objektiva momentum. Därför är det nödvändigt att konstruera "låga" syndrom. De måste naturligtvis ha valts på ett sådant sätt att de passar så bra som möjligt till våra allmänna organiseringsprinciper. Det kommer emellertid inte som en överraskning att de är lösare sammanhållna än de "höga".

De syndrom som ska diskuteras har utvecklats gradvis. De härstammar från en typologi över antisemiter som utarbetats och publicerats av Institut für Sozialforschung.¹² Detta schema modifierades och utsträck-

12. Institut für Sozialforschung 1941.

tes till *low scorers* under det nuvarande projektet. I dess nya form, som betonade de mer psykologiska aspekterna, utformades det särskilt för urvalet från Los Angeles; intervjuarna försökte här så långt som möjligt försäkra sig om relationen mellan de resultat de fått i varje fall och de hypotetiska typerna. De syndrom som presenteras här är resultatet av de modifieringar som detta utkast genomgick utifrån våra empiriska resultat, och utifrån kontinuerlig teoretisk kritik. De måste ändå betraktas som tillfälliga, som ett förmedlande steg mellan teori och empiriska data. För framtida forskning behöver de omdefinieras i termer av kvantifierbara kriterier. Motivet för att presentera dem nu ligger i det faktum att de kan fungera som vägledning för denna framtida forskning. Varje syndrom illustreras genom en profil av ett karakteristiskt fall, huvudsakligen på basis av intervjuprotokollet för varje utvald person.

B. Syndrom funna bland *high scorers*

En grov karakterisering av de olika typerna är på sin plats innan de presenteras i detalj. *Ylig förbittring* kan lätt kännas igen i termer av berättigad eller oberättigad social oro; vår konstruktion säger inget om de psykologiska fixeringar eller försvarsmekanismer som ligger under åsiktsmönstret. Inom det *konventionella* mönstret handlar det förstås specifikt om acceptans av konventionella värden. Överjaget har aldrig etablerats på ett stabilt sätt och individen är i hög grad under intryck av sina externa representanter. Det mest uppenbara underliggande motivet är rädsla för att "vara annorlunda". Den *auktoritära* typen regeras av överjaget och måste hela tiden nöja sig med starka och starkt ambivalenta tendenser styrda av detet. Han drivs av rädslan för att vara svag. Hos *tuffingen* tar de undertryckta tendenserna hos detet överhanden, men på ett hämmat och destruktivt sätt. Både *excentrikern* och den *manipulativa* typen verkar ha löst oedipuskomplexet genom ett narcissistiskt tillbakadragande till deras inre själv. Deras relation till yttrevärlden varierar emellertid. Excentrikerna har i stort sett ersatt den yttre verkligheten genom en inbillad inre värld; till följd av detta är deras främsta egenskap projektivitet och deras främsta rädsla är att den inre världen ska bli "förorenad" genom kontakt med den fruktade verkligheten: de är ansatta av

starka tabun, i Freuds språkbruk av *délire de toucher*. Den manipulativa individen undviker psykos genom att reducera den yttre verkligheten till ett rent handlingsobjekt: han är sålunda oförmögen till varje positiv emotionell anknytning. Han är till och med mer tvångsmässig än den auktoritära, och hans tvångsmässighet verkar vara helt främmande för hans jag; han har inte lyckats genomföra förvandlingen av en externt tvingande makt till ett överjag. Fullständigt avvisande av varje impuls att älska är hans mest framträdande försvar.

I vårt urval verkar de konventionella och de auktoritära typerna med stor marginal vara de vanligaste.

1. Ytlig förbittring

Det fenomen som ska diskuteras här befinner sig inte på samma logiska nivå som de olika typerna av *high scorers* och *low scorers* som karakteriseras i de följande avsnitten. I själva verket är det inte i sig en psykologisk ”typ”, utan snarare en kondensering av mer rationella, antingen medvetna eller förmedvetna, manifestationer av fördomar, så långt dessa nu kan skiljas från djupare liggande, omedvetna aspekter. Vi kan säga att det finns ett antal personer som ”hör ihop” i termer av mer eller mindre rationella motiv, samtidigt som återstoden av våra ”höga” syndrom karakteriseras av den relativa frånvaron eller hycklandet av rationella motiv som i deras fall känns igen som en ren ”rationalisering”. Detta betyder emellertid inte att *high scorers* vilkas fördomsfulla uttalanden visar en viss rationalitet *per se* kan uteslutas från den fascistiska karaktärens psykologiska mekanismer. Det exempel vi visar upp ligger högt inte bara på F-skalan utan på alla skalor: hon har den *allmängiltighet* hos den fördomsfulla åskådningen som vi har betraktat som ett bevis på att underliggande personlighetstrender varit den yttersta orsaken. Vi anser ändå att fenomenet ”ytlig förbittring”, även om det i allmänhet göds av djupare instinktskällor, inte ska negligeras helt i vår diskussion eftersom det representerar en sociologisk aspekt hos vårt problem vars betydelse för den fascistiska potentialen skulle kunna underskattas om vi helt koncentrerar oss på psykologisk beskrivning och etiologi.

Här syftar vi på människor som accepterar fördomsfulla stereotyper utifrån, så att säga, färdigberedda formler, för att rationalisera och psy-

kologiskt eller faktiskt förlika sig med öppna svårigheter i deras egen existens. Medan deras personligheter otvivelaktigt hör hemma bland *high scorers*, verkar de fördomsfulla stereotyperna som sådana inte vara alltför libidiniserade, och i allmänhet upprätthåller de en viss rationell eller pseudorationell nivå. Det finns inget fullständigt brott mellan deras erfarenheter och deras fördomar: båda är ofta uttryckligen kontrasterade, den ena med den andra. Dessa subjekt kan uppvisa ganska rimliga skäl för sina fördomar, och kan ta till sig rationella argument. Hit hör den missnöjda, knotande familjefader som är glad om någon annan kan få skulden för hans egna ekonomiska misslyckanden, och ännu gladare om han kan härleda materiella fördelar ur diskriminering av minoriteter, eller de verkligt eller potentiellt ”besegrade konkurrenter”, som små affärsägare, vilka hotas ekonomiskt av butikskedjor som de misstänker ägs av judar. Vi kan också tänka på antisemitiska negrer i Harlem som måste betala överhyror till judiska individer. Dessa människor finns spridda över alla de sektorer inom det ekonomiska livet där man känner trycket av koncentrationsprocessen utan att kunna genomskåda dess mekanism, samtidigt som man upprätthåller sin ekonomiska funktion.

[Fall] 5043, en hemmafru med extremt höga resultat på skalorna, som ”ofta hade hörts diskutera judar i grannskapet” men är ”en mycket vänskaplig, medelålders” person som ”uppskattar harmlöst skvaller”, uttryckte hög respekt för vetenskap och har ett seriöst fastän något tillbakahållit intresse för målning. Hon ”är rädd för ekonomisk konkurrens från swingpjattar [*zootsuiters*]” och ”intervjun avslöjade att liknande attityder starkt uttrycks om negrer”. Hon ”har upplevt en ganska stark tillbakagång vad gäller status och ekonomisk säkerhet sedan sin ungdom. Hennes far var en extremt rik ranchägare.”

Fastän maken tjänade bra som aktiemäklare när hon gifte sig med honom 1927, hade kraschen på aktiemarknaden och den påföljande depressionen tvingat dem att flytta hem till hennes förmögna svärmor. Denna situation hade skapat en del friktion samtidigt som den befriade henne från en hel del ansvar. I allmänhet verkar subjektet identifiera sig med den övre medelklassen, och därmed balansera mellan sin överklassbakgrund och hennes nuvarande utsatta medelklassposition. Även om hon inte släpper in detta i sitt jag, måste förlusten av pengar och status varit väldigt smärtsam för henne; och hennes starka fördomar mot judar som

infiltrerar grannskapet kan vara relaterade till hennes rädsla för att sjunka ”lägre” på den ekonomiska skalan.

Det här subjektets genomgående höga resultat förklaras av intervjuaren med utgångspunkt från en ”allmänt okritisk attityd” (att hon hela tiden ”håller med väldigt mycket” när frågelistan går igenom) snarare än en aktiv, fascistisk tendens, vilken inte påvisas av intervjun. Karakteristisk är den relativa avsaknaden av allvarliga familjekonflikter.

Hon hade aldrig varit allvarligt disciplinerad; tvärtom tenderade båda föräldrarna att gå med på hennes önsningar och hon var tydligt deras favorit. Det fanns aldrig någon allvarlig friktion, och ännu idag är relationerna bland hennes syskon och familjen i allmänhet väldigt nära.

Skälet till att hon valdes ut som representativ för ”ytlig förbittring” är hennes attityder i rasfrågor. Hon ”visar väldigt starka fördomar mot alla minoritetsgrupper” och ”betraktar judarna som ett problem”, hennes stereotyper följer ”i stora drag det traditionella mönstret” som hon mekaniskt tagit över utifrån. Men ”hon känner inte

att *alla* judar nödvändigtvis uppvisar alla egenskaperna. Hon tror inte heller att de kan urskiljas genom utseende eller några särskilda egenskaper, förutom att de är högljudda och ofta aggressiva.

Det sista citatet visar att hon inte betraktar de egenskaper som hon anklagar judar för som medfödda och naturliga. Vare sig projektion eller destruktivt bestraffande är inblandat:

Vad gäller judar känner hon att assimilering och utbildning slutligen kommer att lösa problemet.

Hennes aggressivitet riktas uppenbarligen mot dem som, fruktar hon, skulle kunna ”ta ifrån henne något”, antingen ekonomiskt eller vad gäller status, men judarna är ingen ”mottyp”.

Fientlighet uttrycks öppet mot de judar som flyttat in i grannskapet liksom mot de judar som hon tror ”bestämmer över filmerna”. Hon verkar frukta att deras inflytande ska öka och är stark motståndare till ”infiltreringen” av judar från Europa.

Hon uttrycker också den ovan nämnda åtskillnaden mellan ”yttre” stereotyper och konkreta erfarenheter, och håller därmed dörren öppen för ett mildrande av hennes fördomar, även om, enligt intervjuaren, hon om en fascistisk våg skulle resa sig ”sannolikt skulle uppvisa mer fiendtlighet och det är mycket möjligt att hon skulle acceptera fascistisk ideologi”:

Erfarenheter av judar har begränsats till mer eller mindre opersonliga kontakter med bara en eller två närmare bekanta, som hon beskriver som ”fina människor”.

Det kan tilläggas att om det fanns någon sanning i den populära ”synda-bocksteorin” om antisemitism, skulle den stämma in på människor av hennes slag. Deras ”blinda fläckar” kan åtminstone delvis hänföras till de trånga, ”småborgerliga” begränsningar av erfarenheter och förklaringar som de är hänvisade till. De ser juden som den som utför tendenser som i själva verket är inneboende i den totala ekonomiska processen, och de skyller på honom. Det är ett antagande som är nödvändigt för jämvikten inom deras jag att de måste hitta någon ”skuld” som är ansvarig för deras utsatta sociala position: annars skulle världens rättvisa ordning ha rubbats. Sannolikt söker de denna skuld inom sig själva och betraktar sig själva, förmedvetet, som ”misslyckanden”. Judarna avlastar dem ytligt sett från denna skuldkänsla. Antisemitismen erbjuder dem gratifikation av att vara ”goda” och klanderfria och att placera *onus* på någon synlig och starkt personifierad enhet. Denna mekanism har institutionaliserats. Personer som vårt fall 5043 har antagligen aldrig haft negativa erfarenheter av judar, utan har helt enkelt tagit efter det utifrån uttalade fördömandet på grund av den nytta de har av det.

2. *Det ”konventionella” syndromet*

Detta syndrom representerar stereotyper som kommer utifrån, men som har integrerats med personligheten som väsentliga delar av en allmän konformitet. Hos kvinnor finns en särskild tonvikt vid prydlighet och femininitet, hos män vid att vara en ”vanlig” he-man. Accepterandet av rådande normer är viktigare än missnöje. Ett tänkande i termer av ingrupp och utgrupp har överhanden. Fördomarna fyller uppenbarligen inte en avgörande funktion inom individernas psykologiska hus-håll, utan är bara ett sätt att enkelt identifiera sig med den grupp de vill

tillhöra. De har fördomar enligt termens specifika betydelse: att överta rådande uppfattningar från andra utan att ha undersökt saken själva. Deras fördomar är ”självklarheter”, möjligen ”förmedvetna” och inte ens kända för subjekten själva. De kan uttryckas enbart under särskilda villkor. Det finns en viss antagonism mellan fördomar och erfarenheter. Deras fördomar är inte ”rationella” då de bara i begränsad mån relateras till deras egna bekymmer men samtidigt är de, åtminstone på ytan, inte särskilt uttalade, på grund av en karakteristisk avsaknad av *våldsam* impulser, vilket kan hänföras till deras fullständiga acceptering av civilisationens och ”anständighetens” värden. Även om detta syndrom inkluderar den ”väluppfostrade antisemiten”, begränsas det inte alls till samhällets högre sociala skikt.

En illustration av detta senare argument, och av syndromet som helhet, är 5057, en trettioårig svetsare, ”extremt charmerande till sättet”, vars fall summeras av intervjuaren på följande sätt:

Han uppvisar en personlighet och konfiguration av attityder som ofta återfinns bland utbildade arbetare, och är varken elak eller exploaterande, men som i stället enbart reflekterar fördomarna hos hans egen ingrupp på det sätt som gäller den ”konventionella” antisemiten.

Hans acceptering av sin egen situation liksom hans underliggande engagemang för status bevisas av hur han beskriver sin attityd till sitt arbete:

Subjektet tycker mycket om sitt arbete. Han uttrycker absolut inga reservationer vad gäller sin nuvarande anställning. Det var från början tydligt att han ser på sig själv som en utbildad hantverkare, och ser svetsning som en möjlighet till kreativ och konstruktiv aktivitet. Han sade att en begränsning är att svetsning verkligen inte är ett ”manschetterke”, det är fysiskt smutsigt och för en del faror med sig. Hans tillfredsställelse med arbetet visas ytterligare av hans uttalande i enkätformuläret att om han inte hade några begränsningar skulle han ha samma arbete, kanske på den lite högre nivån som svetsingenjör.

Hans professionella utsikter är optimistiska på ett realistiskt sätt, utan några indikationer av osäkerhet. Hans konventionalism riktas mot ”extremer” på varje sätt: sålunda har han

valt Kristen Vetenskap eftersom ”det är en stillsammare religion än de flesta ... religion ska avhålla dig från frosseri av varje slag, såsom drickande, spelande eller något slags överdrift.” ... Han har inte brutit sig loss från sina far- och morföräldrars uppfattningar och har aldrig ifrågasatt sin kristna tro.

Mest karakteristisk för subjektets övergripande attityd är följande uppgifter från hans enkätformulär:

Som svar på den projektiva frågan ”Vilka sinnesstämningar eller känslor är mest otrevliga eller störande för dig?” nämnde subjektet ”oordning i mitt hem eller omgivningarna” och ”förstörelse av egendom”. Den impuls han tycker är svårast att kontrollera är att ”berätta för människor vad som är fel med dem”. Som svar på frågan ”Vad skulle kunna driva en person till vanvett?” svarade han ”Oro – en person ska kunna kontrollera sitt sinne såväl som sin kropp.”

När det gäller etnocentrism befinner han sig, trots sin allmänna måttlighet och skenbara ”vidsynthet”, i den översta kvartilen. Den speciella färgen på hans attityd till minoriteter hämtas från hans utpräglade betoning av dikotomin mellan in- och utgrupper: han har inte, eller tycker inte om att ha, ”kontakter” med utgruppen, och samtidigt projicerar han sitt eget ingruppsmönster på dem och betonar deras ”klanbeteende”. Hans fientlighet dämpas av hans allmänna konformitet och hans uttryckta uppskattning av ”vårt statsskick”. En viss rigiditet i hans konventionella mönster kan märkas i hans övertygelse om oföränderligheten i utgruppens drag. När han har erfarenhet av människor som avviker från mönstret, känner han sig obehaglig till mods och verkar hamna i en konflikt-situation som tenderar att förstärka hans fientlighet i stället för att mildra den. Hans mest intensiva fördom riktas mot negrerna, uppenbarligen eftersom åtskillnaden mellan in- och utgrupp här är mest drastisk.

När det gäller andra minoriteter är hans anmärkningar som följer:

Det största minoritetsproblemet just nu, enligt subjektet, är japansk-amerikanerna, ”eftersom de kommer tillbaka”. Subjektet känner att de skulle ”begränsas på något sätt och deras föräldrar deporteras”. Vad gäller deras drag: ”Jag har inte haft någon personlig kontakt med dem bortsett från i skolan där de alltid verkade vara bra studenter. Jag har ingen personlig motvilja mot dem.”

Tillfrågad om det ”judiska problemet” kommenterade subjektet: ”De håller verkligen ihop. De stödjer varandra mycket mer än protestanterna gör.” Han tycker att de inte borde förföljas bara eftersom de är judiska. ”En jude har precis

lika stor rätt till frihet i USA som någon annan.” Detta följdes av uttalandet: ”Jag hatar att se att ett överdrivet antal kommer från andra länder. Jag är för en fullständig uteslutning av judiska invandrare.”

Hans avvisande av judarna baseras huvudsakligen på hur de skiljer sig från subjektets konventionella ingrupsideal, och judarna är själva differentierade enligt grader av assimilering:

Subjektet kan känna igen en jude på hans hårs ”krullighet”, hans skarpa drag, hans kraftiga näsa och ibland hans tjocka läppar. När det gäller judiska ”drag” anmärker subjektet att det finns ”olika typer av judar precis som det finns olika sorters icke-judar”. Han pratade om ”den mörkjudiska [*kikey*] typen, som de i Ocean Park”, och den ”högre sorten, som de i Beverly Hills”.

Angående relationen mellan stereotyper och erfarenhet:

”De kontakter jag har haft har alla varit bra. När jag skötte bensinstationen i Beverly Hills hade jag en hel del med dem att göra, men jag kan inte påminna mig några ogynnsamma erfarenheter av dem. Alla erfarenheterna var faktiskt ganska trevliga.” Vid den här punkten, drog sig subjektet till minnes en erfarenhet av en judisk ägare av en delikatessbutik i Ocean Park. Vid tillfället var subjektet 8–10 år gammal. Han sålde tidningar i det området, och gick in i affären för att försöka sälja en tidning till ägaren. Medan han väntade på att få ägarens uppmärksamhet tittade han i hemlighet på en kaffekaka som såg underbar ut och önskade att han kunde få den. Mannen köpte tidningen och lade märke till det långtande uttrycket i pojkens ansikte. Då han uppenbarligen trodde att pojken inte hade tillräckligt mycket pengar för att köpa den, tog han ut den ur asken, lade den i en påse och gav den till pojken. Enligt respondentens berättelse om den här incidenten, var det tydligt att den här gesten samtidigt var både förödmjukande och välkommen. Han minns hur pinsamt han tyckte det var att mannen trodde att han var ”fattig och hungrig”.

Subjektet tror att det finns några ”goda” judar liksom några ”dåliga” judar – precis som det finns ”goda” och ”dåliga” icke-judar. Emellertid ”kommer judarna som helhet aldrig att förändras, eftersom de håller ihop och håller sig till sina religiösa ideal. De skulle likväl kunna förbättra den uppfattning människor har om dem genom att inte vara så giriga.” ... Han skulle tillåta de judar som redan är här att stanna, men tillägger: ”Judar ska tillåtas återvända till Palestina, förstås.” Och vidare: ”Jag skulle inte bli ledsen om de gav sig av.” Vad gäller kvoteringsystemet inom utbildningen uttrycker subjektet sitt samtycke, även om han föreslår alternativet att ha ”separata skolor för judarna”.

3. *Det "auktoritära" syndromet*

Detta syndrom kommer närmast den övergripande bilden av *high scorers* som de framstår i vår studie. Det följer det "klassiska" psykoanalytiska mönstret som involverar en sadomasochistisk lösning av oedipuskomplexet, och har pekats ut av Erich Fromm under beteckningen den "sadomasochistiska" karaktären.¹³ Enligt Max Horkheimers teori i det kollektiva arbete där han skrev den socialpsykologiska delen, beledsagar extern social repression den interna impulskontrollen. För att uppnå "internalisering" av den sociala kontroll som aldrig ger lika mycket till individen som den tar, förutsätter den senares attityd till auktoritet och dess psykologiska inverkan, överjaget, en irrationell aspekt. Subjektet uppnår sin egen sociala anpassning enbart genom att finna välbehag i lydnad och underordning. Detta sätter den sadomasochistiska impulsstrukturen i spel både som en förutsättning och som ett resultat av social anpassning. I vårt slags samhälle belönas i själva verket både sadistiska och masochistiska tendenser. Mönstret för att översätta en sådan belöning till karaktärsdrag är en särskild lösning av oedipuskomplexet som definierar formationen av det här presenterade syndromet. Kärlek till modern, i dess primära form, förses med ett strängt tabu. Det hat mot fadern som blir resultatet omformas genom reaktions-formering till kärlek. Denna omvandling leder till en särskild sorts överjag. Omvandlingen av hat till kärlek, den svåraste uppgift som en individ har att utföra under sin tidiga utveckling, lyckas aldrig helt. I den "auktoritära karaktärens" psykodynamik absorberas delar av den föregående aggressiviteten och vänds till masochism, medan en annan del lämnas kvar som sadism, som söker ett utlopp ibland dem som subjektet inte identifierar sig med: till sist utgruppen. Juden blir ofta ett substitut för den hatade fadern och antar, på fantasins nivå, precis samma kvaliteter som dem subjektet revolterade mot hos fadern, så som att vara praktisk, kall, dominerande, och även en sexuell rival. Ambivalensen är allomfattande, vilket främst bevisas av samtidigheten hos blind tro på auktoritet och beredskap att attackera dem som anses svaga och som är socialt acceptabla som "offer". Stereotyper är inom detta syndrom inte bara ett medel

13. Institut für Sozialforschung 1936.

för social identifikation, utan har en verkligt ”ekonomisk” funktion i subjektets egen psykologi: de hjälper till att kanalisera hans libidinösa energi enligt de krav som det överdrivet strikta överjaget ställer. Stereotyperna tenderar därmed att bli kraftigt libidiniserade och spelar en stor roll i subjektets inre hushåll. Han utvecklar djupt ”tvångsmässiga” karaktärsdrag, delvis genom regression till den analsadistiska utvecklingsfasen. Sociologiskt brukade detta i Europa vara mycket karakteristiskt för den lägre medelklassen. I det här landet kan vi förvänta oss att den återfinns bland människor vars verkliga status är en annan än den de aspirerar på. Detta kontrasterar tydligt mot den sociala tillfredsställelse och brist på konflikt som är mer karakteristisk för det ”konventionella” syndromet, vars konformistiska aspekt det ”auktoritära” delar.

Intervju *M352* börjar som följer:

(Tillfredsställelse?) ”Nja, jag är huvudtekniker – skifförman – roterande schema ... (subjektet betonar ”huvud”-positionen) – liten avdelning – 5 på avdelningen – 5 per skift – jag är själv tillfredsställd ... att jag har 5 personer som arbetar för mig, som kommer till mig när de vill ha råd som gäller den produktion vi utför, och att det avgörande beslutet ... är mitt, och att när det gäller det slutliga beslutet, ska jag ha *rätt* – och det har jag vanligen, och vetskapen att jag har rätt ger mig personlig tillfredsställelse. Det faktum att jag förtjänar mitt uppehälle ger mig ingen personlig tillfredsställelse. Det är de här sakerna som jag har nämnt ... vetskapen att jag tillfredsställer någon annan ger mig också tillfredsställelse.”

Förnekandet av materiella belöningar, som indikerar ett restriktivt överjag, är inte mindre karakteristiskt än den dubbla tillfredsställelsen av att åtlydas och att behaga bossen.

Hans sociala förflyttning uppåt uttrycks i termer av öppen identifikation med dem som är högre i auktoritetshierarkin:

(Vad skulle mer pengar möjliggöra?) ”Vi skulle få högre standard, bil, flytta till ett bättre bostadsområde; umgänget med affärs- och föreningsbekanta skulle höjas ... till dem ett snäpp högre upp, förutom några nära vänner som du alltid behåller; och naturligtvis bekantskap med människor på en högre nivå – med mer utbildning och mer erfarenhet. När du nått dit, och umgås med de människorna ... det låter dig fortsätta till nästa högre nivå ...”

Hans religiösa tro har något tvångsmässigt och starkt straffande över sig:

”Min tro är att, helt enligt Bibeln, finns det en Gud – världen har gått vidare och behövde en Frälsare, och en sådan föddes – levde, dog, återuppstod, och kommer att komma tillbaka någon gång; och den person som har levt enligt kristendomen kommer att leva i evighet – de som inte har det kommer att gå under vid den tiden.”

Denna uppenbara samvetsrigiditet visar emellertid starkt ambivalenta drag: det som är förbjudet kan vara acceptabelt om det inte leder till social konflikt. Det överdrivet rigida överjaget är inte riktigt integrerat, utan kvarstår som externt.

”Otrohet, så länge den inte upptäcks, är okej – om den upptäcks är det fel – eftersom några av de mest respekterade människorna gör det, måste det vara acceptabelt.”

Subjektets gudsbegrepp är helt enkelt identiskt med ett sådant externaliserat överjag eller, för att använda Freuds ursprungliga begrepp, med ”jagidealet”, med alla drag av en stark, men ”hjälpssam” far:

”Alltså, när det handlar om de grundläggande sakerna, har alla något slags idé: kallar Honom kanske inte Gud, men ett ideal som de lever upp till och strävar att efterlikna ... Hedningar eller vem som helst har något slags religion, men det är något som de kan tro på som kan göra saker åt dem – kan hjälpa dem.”

Den genetiska relationen mellan det ”auktoritära” syndromet och den sadomasochistiska lösningen av oidipuskomplexet visas av några av subjektets uttalanden om hans egen barndom:

”Jodå, min far var en mycket strikt man. Han var inte religiös, men strikt när det handlade om att uppfostra ungdomarna. Hans ord var lag, och närhelst han inte åtyddes, blev det bestraffning. När jag var 12, klädde min far upp mig praktiskt taget varje dag för att ha varit i verktygslådan på bakgården och inte lagt tillbaka allt ... slutligen förklarade han att de sakerna kostar pengar, och jag måste lära mig att lägga tillbaka dem.” ... (Subjektet förklarar att hans slarvighet ledde till att han blev slagen varje dag, som hans far lovat, och slutligen efter åtskilliga veckor, slutade han helt enkelt använda verktygen, eftersom ”Jag inte kunde få tillbaka allihop.”) ... ”Men du vet, jag anklagar aldrig min far för det – det var mitt fel. Han talade om vad som gällde, och om jag bröt mot det blev det ett straff, men aldrig i okontrollerad ilska. Min far var en god man – inget tvivel om det. Alltid intresserad av pojkarnas aktiviteter.”

”Min far var mycket föreningsaktiv, ute nästan varje kväll. Deltog alltid i kommittéer – en umgängesmänniska, alla gillade honom ... en god försörjare. Vi hade alltid allt vi behövde, men ingen onödig lyx ... inga plötsliga infall ... Far kände att det var lyx – kände att de var onödiga ... Ja, ganska sparsam.” ... (Vilken förälder var han närmast?) ”Min far tror jag. Fastän han klädde livet ur mig, kunde jag prata om vad som helst med honom.” ... (Subjektet framhåller att hans far alltid var rättvis mot alla, inklusive honom själv.)

Subjektet har ”brutits ner” av fadern: han har blivit överanpassad. Det är just denna aspekt som träder fram i hans antisemitism. Han som beundrar ren kraft anklagar judarna för deras ansvarslöshet i praktiska frågor.

”Judarna verkar utnyttja dagens situation, tycker jag. Nu vill de – de hämtar dessa judar från Europa, och de verkar samlas i klickar och de verkar kunna utmana kapitalet. De är ett besynnerligt folk – inget samvete för något annat än pengar.” (Subjektet menade uppenbarligen här, inget samvete när det gäller pengar, men kanske om andra saker.) ”Om du står i deras väg när de ska tjäna pengar, skjuter de dig åt sidan.”

Rigiditeten när det gäller bilden av juden, som är synlig redan i det ”konventionella” syndromet, tenderar att bli absolut och starkt oförsonlig.

”För mig är juden precis som en utlänning av samma slag som – säg, ja, jag tänkte säga en filippinare. Du skulle pekas ut ... de observerar alla dessa olika religiösa dagar som är helt främmande för mig – och de håller sig till det – de amerikaniseras inte helt.” ... (Om det fanns mindre fördomar om dem?) ”Jag vet inte – jag kan inte hjälpa att jag känner att en jude ska vara just som han är – ingen förändring möjlig – en sorts instinkt som de aldrig kommer att tappa – fortsätta vara judisk helt och hållet.” (Vad borde göras?) ”De har möjlighet att få kontroll – nu, hur ska vi kunna stoppa dem ... måste förmodligen ha någon lag som hindrar dem.”

Åter är det idén om auktoritet som är i fokus: judarna verkar farliga för honom som utmanare om ”kontroll”.

En sista beståndsdel hos det ”auktoritära” syndromet ska nämnas. Det är den psykologiska motsvarigheten till ”inte tycka synd om fattiga”-ideologin som diskuteras i kapitel XVII. Identifieringen av den ”auktoritära” karaktären med styrka åtföljer avvisandet av allt som är ”nere”. Även där det måste erkännas att sociala villkor är orsaken till att en grupp hålls nere, görs en omtolkning för att förvandla situationen till

något slags välförtjänt straff. Detta åtföljs av moralistiska invektiv som indikerar stark repression av ett flertal begär:

Han fortsatte med att betona att du bör skilja negrer och vita åt, med alla medel ge lika villkor och allt annat i stället för att ”undvika problemet” som han kallar det. Han refererar till den omfattande förekomsten av veneriska sjukdomar bland negrer, som han skyller på deras låga moral och, när intervjuaren fortsätter fråga om det, till slut hänför till ”att de bor sammanträngt” och försöker väldigt ihärdigt att förklara vad han menar. Detta leder till avsaknad av blygsamhet och respekt för avskildhet – alla trängs ihop – ”förlorar den åtskillnad som förutsätts finnas mellan människor”, etcetera, etcetera.

Betoningen av ”distans”, rädslan för ”nära fysiska kontakter” kan tolkas som en bekräftelse av vår tes att, för detta syndrom, dikotomin mellan ingrupp och utgrupp absorberar stora kvantiteter psykisk energi. Identifieringen med familjestrukturen och slutligen med hela ingruppen kommer, för denna sorts individer, att bli en av de främsta mekanismerna för att utöva auktoritär energi mot sig själva och undvika att ”bryta sig loss” – en frestelse som kontinuerligt närs av deras underliggande ambivalens.

4. *Rebellen och psykopaten*

Den lösning av oidipuskomplexet som är karakteristisk för det ”auktoritära” syndromet är inte den enda som leder till en ”hög” karaktärsstruktur. I stället för identifiering med föräldrarnas auktoritet, kan en ”revolt” äga rum. Detta kan naturligtvis i en del fall likvidera de sado-masochistiska tendenserna. Revolten kan emellertid också äga rum på så vis att den auktoritära karaktärsstrukturen inte påverkas på något grundläggande sätt.¹⁴ Den hatade föräldraauktoriteten kan alltså röjas undan bara för att ersättas av en annan – en process som underlättas av den ”externaliserade” överjagsstruktur som sammanhänger med den övergripande bilden av *high scorers*. Alternativt kan masochistiskt överförande av auktoritet hållas nere på den omedvetna nivån medan motstånd äger rum på den manifesta nivån. Detta kan leda till ett irrationellt och blint hat mot *all* auktoritet, ackompanjerat av en hemlig beredskap att

14. Institut für Sozialforschung 1936. Jfr också i samband med detta Erikson 1942.

”kapitulera” och sluta sig samman med de ”hatade” starka. Det är synnerligen svårt att skilja en sådan attityd från en sant icke-auktoritär och det kan vara helt omöjligt att uppnå en sådan åtskillnad på rent psykologisk nivå: här liksom överallt annars är det det sociopolitiska beteendet som betyder något, och som avgör om en person är verkligt oberoende eller bara ersätter sitt beroende med negativ transferens.

Det senare fallet, när det kombineras med en stark längtan att handla pseudorevolutionärt mot dem som individen i slutänden betraktar som svaga, är ”rebellens”. Detta syndrom spelade en stor roll i det nazistiska Tyskland: den avlidne kapten Röhm, som kallade sig själv ”högförrädare” i sin självbiografi, är ett perfekt exempel. Här kan vi förvänta oss att återfinna ”kondottiären” som inkluderades i den typologi som skisserades av Institut für Sozialforschung 1939, och beskrevs som följer:

Denna typ har uppkommit med den ökade osäkerheten under efterkrigstiden. Han är övertygad om att vad som betyder något är inte livet utan möjligheten. Han är nihilistisk, inte på grund av en ”förstörelsedrift” utan eftersom han är likgiltig för individuella existenser. En av de reservoarer som denna typ kommer från är den moderne arbetslöse. Han skiljer sig från tidigare arbetslösa på det viset att hans kontakt med produktionssfären är sporadisk, om den alls finns. Individer som tillhör den här kategorin kan inte längre räkna med att regelbundet absorberas av arbetsprocessen. Från ungdomen har de varit redo att agera så snart de kan lägga vantarna på något. De är benägna att hata juden delvis på grund av hans försiktighet och fysiska oförmåga, delvis eftersom de själva som arbetslösa är ekonomiskt rotlösa, och ovanligt åtkomliga för varje slags propaganda, och redo att följa vilken ledare som helst. Den andra reservoaren, på samhällets motsatta sida, är den grupp som hör till de farliga yrkena, koloniala äventyrare, racerförare, flygaress. Det är den här gruppens födda ledare. Deras ideal, som i själva verket är heroiskt, är särskilt känsligt för det ”destruktiva”, kritiska intellektet hos judarna, eftersom de i djupet av sina hjärtan själva inte är helt övertygade om sitt ideal, men har utvecklat det som en rationalisering av sin farliga livsstil.¹⁵

Symptomatiskt nog karakteriseras detta syndrom framför allt av en förkärlek för ”tolererade excesser” av alla slag, från tungt drickande och öppen homosexualitet under manteln av entusiasm för ”ungdomen” till benägenhet för våldsaktioner i stil med ”statskuppen”. Subjekt av det

15. Institut für Sozialforschung 1941, s. 135.

här slaget har inte så mycket rigiditet som de som uppvisar det ortodoxa "auktoritära" syndromet.

Den extrema representanten för detta syndrom är "tuffingen", eller "psykopaten" enligt psykiatrisk terminologi. Här verkar överjaget helt ha handikappats av utfallet av oedipuskonflikten, genom en regression till den mycket tidiga barndomens omnipotensfantasier. Dessa individer är de mest "infantila" av alla: de har helt misslyckats med att "utvecklas" och har inte alls formats av civilisationen. De är "asociala". Destruktiva impulser kommer fram på ett öppet, icke-rationaliserat sätt. Kroppsstyrka och tuffhet i betydelsen av att kunna "ta det" – är avgörande. Gränsen mellan dem och den kriminelle är flytande. Deras sätt att njuta av att hetsa mot något är sadistisk på ett rått sätt, riktad mot vilket hjälplöst offer som helst: det är ospecifikt och knappast färgat av "födomar". Här finns ligister och bråkstakar, banditer, torterare och alla de som utför en fascistisk rörelses "smutsgöra".

Robert M. Lindners omfattande fallstudie, *Rebel Without a Cause*,¹⁶ erbjuder en beskrivning och dynamisk tolkning av "tuffingen", som etablerar ett släktskap mellan den här sorten och "rebellen", liksom med den "auktoritära" karaktären. Enligt Lindner:

Psykopaten är inte bara en kriminell, han är embryot till stormtruppssmannen. Han är den arvlöse, bedragne antagonisten vars aggressioner kan mobiliseras i det ögonblick ett värläskat och frustrationsutlösande recept kommuniceras av den ledare vars raffinerade skyddslicens blir lag, där hemliga och primitiva begär blir villigt förvärvade ärbara ambitioner, och tidigare kriminellt tvångsbeteende upphöjs till tidens lösen.

Psykopaten beskrivs som en "rebell, en religiös trotsare av rådande regler och uppfattningar" vars främsta egenskap är att han inte kan vänta, "inte kan uppskjuta belöningens njutning" – en oförmåga som antyder att formeringen av jaget har omintetgjorts i kombination med misslyckandet i att bygga upp ett överjag, trots den tyglade "själviskheten" hos sådana personer. När det gäller den masochistiska komponenten, kan följande stycke av Lindner citeras:

16. Lindner 1944.

Att psykopaten tyngs av skuld och bokstavligen söker bestraffning har observerats av författaren i oräkneliga fall. Nyckeln till denna märkliga situation ligger, som man skulle misstänka, i oïdipussituationen. Berövad en väg till tillfredsställande post-oïdipal anpassning och kontinuerligt ansatt av de påföljande incestuösa fantasierna och fadersmordsfantasierna, kan den frambrutande skulden bara mildras av gottgörelse. ”Jag har syndat mot min far och måste straffas” är det overbaliserade temat för psykopatiskt uppträdande: och av den anledningen begår de ofta brott utan förvärvsmotiv, gifter sig med prostituerade eller, när det gäller kvinnor, fördelar sin tjuskraft yrkesmässigt i ett försök till självbestraffning. Att sådana aktiviteter utgör en sorts ”neurotiska vinster” måste också övervägas. Det faktum att bestraffning eftersöks, mottas och accepteras är inte hela historien: det finns också en narcissistisk ”vinst” som härrör direkt från den straffande handlingen och som förmedlar det ursprungliga behovet. Detta är naturligt på den subliminala uppfattningsnivån, omöjligt att direkt ta upp men alltid märkbart.

Exempel på rebell-psykopaten finns i vårt urval från San Quentin. Vi tänker framför allt på psykopaten, *Floyd*, vår *M658*, och ”tuffingen”, *Eugene*, vår *M662A*, som vi redogör utförligt för i kapitel XXI. Om de drag vi här ägnar oss åt inte uppträder så intensivt där, ska man komma ihåg att det huvudsakliga intresset vid San Quentin-studien definierats av våra övergripande variabler snarare än av psykologiska undergrupper bland *high scorers* och *low scorers*. Vidare måste man komma ihåg att situationen i ett fängelse fungerar som ett starkt hinder för att uttrycka de utslagsgivande dragen hos en psykopat som, trots allt, inte är psykotisk och som, på sitt sätt, uppträder ganska ”realistiskt”. Bortsett från detta låter hans sätt att leva ”i nuet”, hans brist på jagidentitet, honom anpassa sig framgångsrikt till en given situation: när han pratar med en intervjuare, är det inte sannolikt att han direkt uppvisar attityder som indikerar hans ”tuffhet”. Snarare måste man sluta sig till denna på ett indirekt sätt, särskilt från vissa sätt att tala, så som de frekventa referenserna till kroppsligt våld. Det är med ett öga på sådana indikatorer som yttrandena från de båda intervjuade från San Quentin ska läsas. Varken den vitt spridda existensen av ”tuffing”-syndromet, särskilt i samhällets marginaler, eller dess betydelse för några av de grymmare aspekterna av den fascistiska potentialen kan betvivlas.

5. *Excentrikern*

Medan introjektionen av faderlig disciplin inom det ”auktoritära” syndromet betyder kontinuerlig repression av detet, kan detta syndrom karakteriseras av frustration i termens vidaste betydelse. Det verkar emellertid finnas ett mönster där frustrationen spelar en mycket specifik roll. Detta mönster hittas hos de människor som inte lyckades med att anpassa sig till världen, att acceptera ”realitetsprincipen” – som så att säga misslyckades med att balansera avkall och belöningar, och vars hela inre liv bestäms av förnekanden pådyvlade dem utifrån, inte bara under barndomen utan också under deras vuxna liv. Dessa människor drivs till *isolering*. De måste bygga upp en falsk inre värld, ofta nära vanföreställning, eftertryckligt ställd mot den yttre verkligheten. De kan bara existera genom självupphöjelse, kombinerad med våldsamt förnekande av yttervärlden. Deras ”själ” blir deras käraste ägodel. Samtidigt är de starkt projektiva och misstänksamma. En affinitet med psykos kan inte förbises: de är ”paranoida”. För dem är fördomen viktigare än allt: den är ett sätt att undfly akuta mentala sjukdomar genom kollektivisering, och genom att bygga upp en pseudoverklighet som deras aggressivitet kan riktas mot utan något öppet brott mot ”realitetsprincipen”. Stereotypiseringen är avgörande: den fungerar som ett slags social bekräftelse av hur deras projektioner satts samman, och är därför institutionaliserad till en grad som ofta närmar sig religiösa uppfattningar. Mönstret återfinns hos kvinnor och gamla män där isoleringen förstärks av deras faktiska isolering från den ekonomiska produktionsprocessen. Hit hör organiserade krigsmödrar, fattigglappar [*ham-an’eggars*] och de som följer de vanliga agitatorerna också i perioder när rasistisk propaganda inte är så vanligt förekommande. Den ofta missbrukade termen ”den galna ytterkanten” har en viss giltighet när det gäller dem: deras tvångsmässighet har nått en fanatisk nivå. För att bekräfta varandras pseudoverklighet är det sannolikt att de skapar sekter, ofta med något ”naturligt” universalmedel, som svarar mot deras projektiva föreställning om juden som evigt usel och som förstörare av det naturligas renhet. Konspirationsidéer spelar en stor roll: de tvekar inte att tillvita judarna ett sökande efter världsherravälde, och de svär sannolikt vid Sions vises protokoll. Ett signifikant socialt

drag är halvlärdhet, en magisk tro på vetenskapen som gör dem till idealiska följare av rasteori. De kan knappast förväntas över en viss utbildningsnivå, men också sällan bland arbetare. *FI24*

är en drygt femtioårig kvinna, lång, kraftigt byggd, med skarpa drag, framträdande gråblå ögon, en spetsig näsa, tunna läppar, rät munlinje. Hon hade en hållning som var menad att vara imponerande.

Denna ”imponerande” hållning innebär i själva verket en patologisk känsla av inre överlägsenhet, som om hon tillhörde en hemlig orden, samtidigt som hon omges av folk vars namn hon inte vill nämna, eftersom hon annars skulle riskera alltför vulgära eller farliga implikationer:

Hon bryr sig inte om sina arbetskamrater. Några har alla examina men inget sunt förnuft. Hon skulle inte vilja nämna namn, men hon skulle vilja tala om för mig vad som pågår. Några ägnar sin tid bara åt att skvallra tillsammans. Hon tror inte att hon skulle kunna göra mer än att bara tala med sina arbetskamrater. Hon är väldigt hänfull i förhållande till dem, känner sig överlägsen och distanserad. De känner henne inte alls – nej verkligen inte – antyder att hon är väldigt speciell och kunde avslöja alla sina gåvor för dem men gör inte det.

Hennes intresse för inre och så långt som möjligt yttre status är starkt färgat av en överbetoning av ”kontakter”, vilket antyder ”referensidéer”:

Hon har varit en ”guvernant” i president X:s familjs hem ... och i president Y:s sons familj – först den äldre sonen, sedan den yngre. Talade med fru Y i telefon när hon var i Vita huset när det tredje barnet föddes. Och hennes syster arbetade hos S som senare blev guvernör i en delstat i sydväst.

Vad gäller hennes påhittade ”inre värld”, halvlärdhet och pseudointellektualism, är den följande redogörelsen mycket karakteristisk:

Hon läser en hel del – ”bra” böcker – gick till motsvarande sjunde klass i skolorna i sin hemstad i Texas. Hon tecknar och skriver också och lärde sig att spela ett instrument. En av dessa teckningar gjorde hon här på skolan men visade aldrig för någon. Den föreställde två berg och solen som sken däremellan på dalen där dimman steg. Detta bara ”kom” för henne, också, fastän hon aldrig fått någon utbildning. Den var verkligen vacker. Hon skriver historier också. När hon blev änka skrev hon historier i stället för att jaga efter män som en del kvinnor. En var en fantasiberättelse för [skådespelerskan] Mary Pickford. Den

skulle ha passat henne att spela in, men naturligtvis visade hon den aldrig för någon. Den kallades *Little May and O'June* och hade kommit till henne en gång när hon var med barnen på picknick. En kärleksfantasi om lilla May (flickan) och O'June (pojken). Hennes dotter var också väldigt begåvad. En artist ... som tecknade Texas lupiner – "delstatens blomma, du vet" ... såg hennes dotters arbete och sade: "Du har ett riktigt geni där." Han ville ge dottern lektioner, men hon avböjde, och sade: "Nej, mamma, han skulle bara förstöra min stil; jag vet hur man ska teckna det jag vill teckna."

När det gäller rasfrågor, visar hennes hat den paranoida tendensen till gränslöshet – i princip skulle hon vilja stigmatisera varje grupp hon kan få tag på och bara motvilligt begränsar hon sig till sina favoritfiender.

Hon tänker att "gulingar, judar och nigrer ska återvända dit de kom från" ...
 "Naturligtvis, sedan ska italienarna återvända dit där de hör hemma i Italien, men – alltså, de tre som främst inte hör hemma här är gulingar, judar och nigrer."

Hennes antisemitism visar starka projektiva drag, som låtsasmysticism om "blod" och sexuell avundsjuka. Det följande yttrandet avslöjar hennes attitydmönster:

"Judarna känner sig överlägsna icke-judar. De skulle inte förorena sitt blod genom att blanda det med icke-judar. De skulle skinna oss på våra pengar och använda våra kvinnor som älskarinnor, men de skulle inte gifta sig med oss, och de vill ha sina fruar fläckfria. Familjen Y umgicks ofta med judar. Jag vet inte om det var deras pengar eller vad det var. Därför röstade jag inte för Y den andra gången. Jag hade sett för många feta judiska kvinnor och kroknästa män i deras hus. Naturligtvis har jag hört att president Roosevelts mamma hade lite judiskt blod också." Lämnade familjen B eftersom de var judar. De hade ett hus som var som ett palats och ville att hon skulle stanna. De sade: "Vi visste att det var för bra för att vara sant" ... när hon lämnade dem.

Det finns en slående likhet mellan subjektets sätt att tänka och ett visst slags knäppa religiösa rörelser, som baseras på beredskapen att höra "inre röster" vilka ger både moraliskt upplyftande och grymma råd:

Katolikerna har varit underbara mot henne, och hon beundrar dem men skulle inte gå med i deras kyrka. Det var något inom henne som sade "Nej." (Hon gestikulerar avvisande.) Hon har en individualistisk religion. En gång var hon ute och vandrade tidigt på morgonen – fåglarna sjöng – hon lyfte sina händer

och sitt ansikte mot himlen, och de var våta ... (Hon betraktade det som ett övernaturligt fenomen.)

6. Den ”manipulativa” typen

Detta syndrom, kanske det farligaste, definieras av extremt stereotypiserande: rigida uppfattningar blir mål snarare än medel, och hela världen delas in i tomma, schematiska, administrativa fält. Det finns en nästan komplett brist på nära personliga relationer och känslomässiga band. Om det ”excentriska” fenomenet vette åt det paranoida, finns det något schizofrent över det ”manipulativa”. Uppdelningen mellan den inre och den yttre världen resulterar emellertid i det här fallet inte i något som liknar vanlig ”introversion” utan snarare motsatsen: ett slags tvångsmässig överrealism som behandlar allt och alla som objekt som ska hanteras, manipuleras, övertas av subjektets egna teoretiska och praktiska mönster. Livets tekniska aspekter, och saker i egenskap av ”verktyg”, omges med libido. Betoningen är på att ”göra saker” med långtgående likgiltighet mot innehållet i det som ska göras. Mönstret är vanligt bland affärsfolk och även, i ökande antal, bland medlemmar av den uppstigande lednings- och teknologklassen som i produktionsprocessen upprätthåller en funktion mellan den gamla typen av ägande och arbetararistokratin. Många fascistiska politiker och antisemiter i Tyskland uppvisade detta syndrom: Himmler kan symbolisera dem. Deras nyktra intelligens, tillsammans med deras nästan totala avsaknad av några som helst affekter gör dem till de kanske mest skoningslösa av alla. Deras organiserade sätt att betrakta saker förutbestämmer dem till totalitära lösningar. Deras mål är konstruktionen av gaskammare snarare än pogromen. De måste inte ens hata judarna: de ”hanterar” dem med administrativa medel utan några personliga kontakter med offren. Antisemitismen är reifierad, en exportartikel: den måste ”fungera”. Deras cynism är nästan komplett: ”Den judiska frågan kommer att lösas strikt enligt lagen” är det sätt på vilket de talar om den kalla pogromen. Judarna provocerar dem såtillvida som förmodad judisk individualism utmanar deras stereotyper, och eftersom de hos judarna uppfattar en neurotisk överbetoning av samma slags mänskliga relationer som de själva saknar. Relationen mellan ingrupp och utgrupp blir den abstrakta princip som hela världen har

organiserats kring. Naturligtvis kan det här syndromet i detta land bara hittas i ett utvecklade stadium.

När det gäller den psykologiska etiologin hos den här typen innebär vårt material vissa begränsningar. Det ska emellertid hållas i minnet att tvångsmässighet är den psykologiska motsvarigheten till vad vi, i termer av social teori, kallar reifikation. Det går knappast att bortse från de tvångsmässiga egenskaperna, eller hans sadism, hos den pojke som valts som exempel på den ”manipulativa” typen – han kommer nära den klassiska freudianska uppfattningen om den ”anala” karaktären och påminner på det sättet om det ”auktoritära” syndromet. Men han åtskiljs från det senare genom att samtidigt utmärkas av extrem narcissism och en viss tomhet och ytlighet. Detta innebär emellertid en motsättning bara om man betraktar det ytligt, eftersom en persons emotionella och intellektuella rikhaltighet, oavsett hur den benämns, beror på intensiteten i dennes emotionella objektrelationer. I vårt fall kan noteras ett intresse för sex som närmar sig upptagenhet, samtidigt som de verkliga erfarenheterna är underutvecklade. Man föreställer sig en väldigt hämmad pojke, oroad över onani, som samlar insekter medan de andra pojkarna spelar baseboll. Det måste ha funnits ett tidigt och djupt känslomässigt trauma, förmodligen på förgenital nivå. *Mros*

ska bli en insektsbekämpare och arbeta för en stor organisation som Standard Oil eller ett universitet, förmodligen inte i ett privat företag. Han startade först med kemi på college men under tredje terminen började han undra om det var vad han verkligen ville. Han var intresserad av entomologi i realskolan, och medan han arbetade i köket hos en kvinnlig studentförening hittade han en arbetskamrat som studerade ämnet. Och när de talade om möjligheten att kombinera entomologi och kemi, sade den här mannen att han trodde att det skulle vara ett mycket bra fält att utforska lite ytterligare, det var inte alltför befolkat, och han trodde att han skulle kunna få en bra inkomst där och att det inte var lika troligt att det skulle vara överetablering där som i kemi eller inom ingenjörsyrket.

Om det betraktas isolerat, kan det här subjektets yrkesval verka slumpmässigt, men sett i sammanhang med hela intervjun får det en särskild betydelse. L. Löwenthal har påpekat att fascistiska agitatorer ofta jämför sina ”fiender” med ”ohyra”.¹⁷ Den här pojkens intresse för entomologi

17. Löwenthal & Guterman 1949.

kan handla om detta när det gäller insekterna, som är både ”frånstötande” och svaga, och ideala objekt för hans manipulation.¹⁸

Han framhåller själv de manipulativa aspekterna i sitt yrkesval:

När han tillfrågades om vad han förväntar sig från arbetet annat än rent ekonomiskt, sade han att han hoppas få möjlighet att vara med och organisera hela fältet, att organisera kunskap. Det finns ingen lärobok, informationen är utspridd, och han hoppas ge ett bidrag till att organisera materialet.

Hans betoning av att ”göra saker” går så långt att han även uppskattar människor som han annars hatar, om än med nedgörande övertoner i ordvalet. Hit hör hans uttalande om Roosevelt, som delvis citerades i kapitel XVII:

När han tillfrågades om Roosevelts goda sidor, sade han: ”Jo, under sin första period piskade han USA till form. En del säger att han bara genomförde Hoovers idéer, men han gjorde ett bra jobb som verkligen behövdes ... han tillskansade sig makt som var nödvändig för att få något gjort – han tillskansade sig mycket mer makt än många andra.” ... Tillfrågad om ifall hans politik var bra eller dålig, svarade subjektet: ”Tja, om inte annat, han fick något gjort.”

Hans politiska begrepp definieras av förhållandet mellan vänner och fiender, på exakt samma sätt som naziteoretikern Karl [sic] Schmitt definierar politikens natur. Hans intresse för organisering, som hänger samman med en besatthet av dominans över naturen, verkar gränslös:

”Krig kommer alltid att finnas.” (Finns det något sätt att förebygga krig?) ”Nej, det är inte gemensamma mål utan gemensamma fiender som skapar vänner. Kanske om de upptäckte andra planeter och något sätt att komma dit, utspridda på det viset, skulle vi kunna förhindra krig ett tag, men till slut skulle det bli krig igen.”

18. Detta gäller förstas bara den ytliga aspekten. Det är välkänt från psykoanalysen att insekter och skadedjur ofta får symbolisera syskon. De fantasier som är inblandade här kan vara spår av den lille pojken önskan att slå sin lillebror tills han ”håller tyst”. Manipulation kan vara ett sätt att tillåta dödsönskningar om syskonen att komma till ytan. ”Organiserare” är ofta personer som vill utöva dominerande kontroll över dem som egentligen är deras *jämlingar* – ställföreträdare för de syskon de egentligen vill bestämma över, liksom fadern, som det näst bästa, om de inte kan döda dem. Vår insektsbekämpare nämner ofta barndomsgräl med sin syster.

De sant totalitära och destruktiva implikationerna av detta dikotoma tankesätt blir tydligt i hur han uttalar sig om negrerna:

(Vad kan vi göra med negrerna?) ”Inget kan göras. Det finns två falanger. Jag förordar inte korsning eftersom det skulle skapa en underlägsen ras. Negrerna har inte nått samma utvecklingsnivå som kaukasierna, de lever på ett konstgjort sätt och absorberar av raserna omkring dem.” Han skulle vara för segregation, men det är inte möjligt. Inte med mindre än att du vill använda Hitlers metoder. Det finns bara två sätt att hantera problemet – Hitlers metoder eller rasblandning. Rasblandning är det enda svaret och det sker redan, efter vad han har läst, men han är mot det. Det skulle inte vara bra för rasen.

Denna logik tillåter bara en slutsats: att negrerna bör dödas. Samtidigt är hans sätt att se på de möjliga objekten för manipulation helt osentimentalt och distanserat: fast hans antisemitism är markerad hävdar han inte ens att du kan

”känna igen judarna på hur de ser ut, de är precis som andra människor, av alla slag.”

Hans administrativa och patologiskt distanserade inställning bevisas också av hans yttrande om blandade äktenskap:

Han sade att om han var en amerikansk affärsman i Tyskland eller England skulle han förmodligen först gifta sig med en amerikansk kvinna om han kunde, annars skulle han kanske gifta sig med en tysk eller engelsk kvinna.

”Svartmuskiga” människor som greker eller judar skulle inte ha någon chans i detta experimentella upplägg. Han har visserligen inget emot sin spanska svåger, men uttrycker sitt gillande med frasen ”du skulle inte kunna skilja honom från en vit person”.

Han har en positiv attityd till kyrkan, för manipulativa syften:

”Alltså, folk vill ha kyrkan: det finns ett syfte, den ger en del människor något att hålla sig till, men för andra är den inte nödvändig. En allmän känsla av samhällsplikt skulle åstadkomma samma sak.”

Hans egna metafysiska åsikter är naturalistiska, med en starkt nihilistisk färgning:

Tillfrågad om sin egen tro sade han att han är mekanistisk – det finns ingen övernaturlig instans, inte med omsorg om oss människor; det hänger samman med de fysiska lagarna. Människor och liv är bara en tillfällighet – men en oundviklig tillfällighet. Och sedan försökte han förklara att – att det fanns något ämne tillhands när jorden startades och att det nästan var av en händelse som livet startade och det bara fortsatte.

Vad gäller hans emotionella struktur:

Hans mor är ”bara mamma”; han verkar ha en del respekt för sin far och faderns åsikter, men ingenstans med verkligt intresse. Han sade att han hade många vänner när han var barn, men kunde när han blev tillfrågad inte nämna några närmare vänner. Han läste mycket som barn. Han slogs inte mycket – kom inte ihåg några slagsmål – inte oftare än andra pojkar. Han har inga riktigt nära vänner nu. Hans närmaste vänner var när han gick i tionde eller elfte klass, och han följer några av dem fortfarande. (Hur viktigt är det med vänner?) ”Tja, de är särskilt viktiga när man är yngre, och när du är äldre uppskattar du inte livet lika mycket utan dem. Jag förväntar inte att mina vänner ska ge mig hjälp att klara mig.” De behövs inte så mycket i nuvarande ålder, men han antog att i intervjuarens ålder skulle det vara väldigt viktigt att ha vänner.

Slutligen bör nämnas att den enda moraliska kvalitet som spelar en betydande roll i det här subjektets tänkande är lojalitet, kanske som en kompensation för hans egen brist på tillgivenhet. Med lojalitet menar han förmodligen en persons kompletta och ovillkorliga identifiering med en grupp som han råkar tillhöra. Han förväntas helt underkasta sig sin ”enhet” och ge upp alla individuella särdrag för ”helhetens” skull. *M108* anser att judiska flyktingar inte varit ”lojala mot Tyskland”.

C. Syndrom funna bland *low scorers*

De följande schematiska observationerna kan vara till hjälp för att orientera sig bland de ”låga” syndromen. *Rigida low scorers* karakteriseras av starka överjagstendenser och tvångsmässiga egenskaper. Faderlig auktoritet och dess sociala substitut ersätts emellertid ofta av bilden av något slags kollektiv, möjligen skapad efter den arkaiska bilden av det Freud kallar broderhorden. Deras främsta tabu riktas mot kränkningar av faktisk eller antagen broderskärlek. *Protesterande low scorers* har mycket gemensamt

med "auktoritära" *high scorers*. Den största skillnaden är att sublimeringen av fadersfiguren går längre, åtföljd av en underström av fientlighet mot fadern, vilket leder till plikttroget avvisande av heteronom auktoritet i stället för dess accepterande. Det avgörande inslaget är opposition mot vad som helst som verkar vara tyranni. Det *impulsiva* syndromet bland *low scorers* betecknar personer vars starka det-impulser aldrig integrerats med jag och överjag. De hotas av överväldigande libidinös energi på ett sätt som ligger lika nära psykosen som hos "excentrikern" och "den manipulative" bland *high scorers*. Vad angår *lätt samma low scorers* verkar det vara sublimerat till medkänsla snarare än tillbakatryckt, och överjaget är väl utvecklat medan de extroverta funktionerna hos det annars ganska artikulerade jaget ofta inte hänger med. Dessa subjekt har ibland nära till neurotisk obeslutsamhet. En av deras främsta egenskaper är rädsla för att "skada" någon eller något med sina handlingar. Konstruktionen "*genuin liberal*" kan uppfattas i termer av den balans mellan överjag, jag och det som Freud betraktade som idealisk.

I vårt urval verkar de "protesterande" och "lätt samma" förekomma mest bland *low scorers*. Vi undviker emellertid obefogade generaliseringar och betonar ännu en gång att *low scorers* som helhet är mindre "typade" än *high scorers*.

1. Den "rigida" med låga poäng

Vi kan starta med det "låga" syndrom som har mest gemensamt med det övergripande "höga" mönstret, och går sen vidare i riktning mot sundare och mer varaktig "låghet". Det syndrom som i första hand uppmärksammas är det som visar de mest uttalade stereotypiserade egenskaperna – det vill säga, konfigurationer där avsaknaden av fördomar härtör från något allmänt, yttre ideologiskt mönster, snarare än att baseras på konkret erfarenhet och ha integrerats med personligheten. Här hittar vi de subjekt vars avsaknad av fördomar, oavsett hur sammanhängande de är i termer av ytligt liggande ideologi, måste betraktas som tillfällig när det gäller personligheten, men vi hittar också personer vars rigiditet knappast är mindre relaterad till personligheten än vad gäller vissa av syndromen bland *high scorers*. Den senare sortens *low scorers* är i sitt tänkande definitivt disponerade för totalitarism; det som till en viss grad är tillfälligt är

det särskilda slaget av ideologisk världsbild som de av en slump kommer i kontakt med. Vi råkade på ett antal subjekt som under lång tid ideologiskt identifierat sig med någon progressiv rörelse, såsom kampen för minoriteters rättigheter, men där sådana idéer innehöll något slags tvångsmässighet, till och med paranoid besatthet, och vilka, vad gäller många av våra variabler, särskilt rigiditet och ”totalt” tänkande, knappast kan åtskiljas från några av dem med extremt höga värden. Alla representanter för detta syndrom kan på det ena eller andra viset betraktas som motsvarigheter till den ”ytliga förbittringens” slag bland *high scorers*. Slumpmässigheten i hela deras sätt att betrakta omvärlden gör dem benägna att byta sida i kritiska situationer, som var fallet med vissa sorters radikaler under den nazistiska regimen. De kan ofta kännas igen genom ett visst ointresse för avgörande minoritetsfrågor *per se*, då de snarare är mot fördomar på grund av att de utgör en del av den fascistiska plattformen; men ibland ser de också *bara* minoritetsproblem. De använder sannolikt klichéer och liknande språkbruk lika ofta som sina politiska motståndare. Några av dem tenderar att förminska betydelsen av rasdiskriminering genom att helt enkelt kalla den en biprodukt av klasskampen – en attityd som kan indikera tillbakahållna fördomar för deras egen del. Representanter för detta syndrom kan ofta hittas exempelvis bland unga, ”progressiva” människor, särskilt studenter, vars personliga utveckling inte kunnat hålla samma takt som deras ideologiska indoktrinering. Ett av de bästa sätten att identifiera syndromet är att notera subjektets beredskap att härleda sitt ställningstagande vad gäller minoritetsproblem från en allmän princip snarare än att yttra sig spontant. Han kan också göra värdeomdömen som rimligen inte baseras på någon egen verklig kunskap om frågan.

F139 är religionsutbildare.

De senaste tio åren har hon betraktat sig som mycket progressiv. På senare tid har hon haft ont om tid att läsa, men hennes make läser och studerar hela tiden och ser till att hon är uppdaterad i debatten. ”Min favorit bland världens statsmän är Litvinov. Jag tror att det mest dramatiska talet i modern tid är det han höll vid konferensen i Genève när han pläderade för kollektiv säkerhet. Det har gjort oss väldigt glada att den dimma av okunnighet och misstroende som fanns vad gäller Sovjetunionen skingrats under kriget. Men saken är dock inte avgjord än. Det finns många fascister i vårt eget land som skulle slåss mot Ryssland om de kunde.”

Ihålligheten i hennes entusiasm för Litvinov har redan noterats i vår diskussion om stereotyp tänkande i politiken (kapitel XVII). Detsamma verkar gälla för hennes påstående att hon är internationalist, följt av hennes retoriska fråga: ”Skulle jag vara en sann kristen om jag inte var det?” Detta är typiskt för det ”deduktiva” sätt att tänka som verkar karakterisera den rigida bland *low scorers*. Hon verkar ta sig an minoritetsfrågor på samma sätt.

Subjektet tror att alla människor är lika, och åter känner hon att det är det enda möjliga sättet för en sann kristen att betrakta saken.

Det aningen svepande uttrycket ”att alla människor är lika” ska noteras: en person fri från stereotyper skulle snarare tendera att erkänna skillnader och att se positivt på differentiering. Det som avses är förmodligen ”lika inför Gud” och hon härleder sin tolerans från detta allmänna antagande.

Som nämns i kapitlet om politik, indikeras ytligheten i hennes progressivism av hennes starkt aggressiva attityd mot alkoholism, som hon själv kallar ”ett av sina favoritämnen”, som spelar nästan samma roll som vissa paranoidea idéer gör hos ”excentrikerna” bland *high scorers*. I det här sammanhanget kan erinras om att Alfred McClung Lee har visat på det nära sambandet mellan viljan att förbjuda alkoholförsäljning och fördomsfulla tankesätt.¹⁹ I själva verket finns det bevis för att denna ”rigida” *low scorer* har mer än ett stänk av den ”höga” mentaliteten. Hit hör betoningen av ”status”, med hänvisning till hennes dotter:

”Jag känner mig illa till mods över hennes skola också (säger namnet på skolan). Infödets av människor med lägre utbildningsnivå och kulturell nivå än vår har förstås haft effekt på skolorna.”

Det finns destruktiva fantasier, endast lätt beslöjade av ”sansade” moraliska reflektioner:

”Samma sak gäller rökning. Men jag är egentligen inte oroad av det. Ingen på någonsida sidan av vår familj har någonsin rökt eller druckit, med ett undantag. Min mans syster rökte. Hon är död nu.”

19. Alfred McClung Lee (1906–92) var en radikal amerikansk sociolog. Övers. anm.

Strafftänkandet rationaliseras:

”Om jag kunde åstadkomma ett förbud mot alkoholförsäljning imorgon skulle jag göra det. Jag tror på att förebygga allt som inte gör människan bättre – för det gör henne sämre. En del människor säger att om du förbjuder något kommer folk att göra det i smyg. Tja, säger jag, hur är det då med mord, och rån, och droger? Vi har förbjudit dem och en del människor begår ändå brott, men vi tänker ändå inte ta bort de förbuden.”

Och det finns, slutligen, officiell optimism, en karakteristisk reaktionsbildning mot underliggande destruktivitet:

”Om man inte alltid har hopp och tror att allting går uppåt, skulle ens kristna tro inte betyda något, eller hur?”

Under förändrade förhållanden skulle hon kunna tänkas vilja gå med i en subversiv rörelse, så länge den utgav sig för att vara ”kristen” och att ”röra sig uppåt”.

2. Den ”protesterande” med låga poäng²⁰

Detta syndrom är i många hänseenden motsatsen till den ”auktoritära” med höga poäng. Dess avgörande faktorer är psykologiska snarare än rationella. Det baseras på en specifik lösning av oidipuskomplexet som djupt har drabbat de berörda individerna. Medan de ställts inför faderlig auktoritet, har de samtidigt i hög grad internaliserat fadersbilden. Man kan säga att hos dem är överjaget så starkt att det vänder sig mot sin egen ”modell”, fadern, och alla externa auktoriteter. De är omsorgsfullt ledda av *samvetet* vilket, i många fall som uppvisar detta mönster, verkar vara en sekularisering av religiösa auktoriteter. Detta samvete är i själva verket ganska autonomt och oberoende av yttre koder. De ”protesterar” av rent moraliska skäl mot socialt underkuvande eller åtminstone mot några av dess extrema manifestationer, såsom rasfördomar.²¹ De flesta av de ”neurotiska” *low scorers* som spelar en stor roll i vårt

20. Den här termen föreslogs av J. F. Brown.

21. Det påpekades i kapitel XVIII att religion, när den internaliserats, är ett effektivt motmedel mot fördomar och hela den fascistiska potentialen, om man bortser från dess egna auktoritära sidor.

urval uppvisar ”protest”-syndromet. De är ofta blyga, ”tillbakadragna”, osäkra på sig själva och plågar sig till och med med alla slags tvivel och skrupler. Ibland uppvisar de tvångsegenskaper, och deras reaktioner mot fördomar har också aspekten av att ha tvingats på dem av rigida krav från överjaget. De är ofta skuldridna och betraktar judarna *a priori* som ”offer” och väldigt olika dem själva. Ett element av stereotyper kan finnas inneboende i deras sympatier och identifikationer. De leds av önskan att ”gottgöra” den orättvisa som drabbat minoriteter. Samtidigt kan de lätt attraheras av judarnas verkliga eller imaginära kvaliteter som de anser är besläktade med deras önskan att distansera sig från världsliga angelägenheter. Medan de är icke-auktoritära i sitt tankesätt, är de ofta psykologiskt begränsade och följaktligen inte förmögna att agera så energiskt som deras samvete kräver. Det är som att internaliseringen av samvetet lyckats så väl att de är starkt begränsade och även psykologiskt ”paralyserade”. Deras ständiga skuld känslor tenderar att få dem att betrakta *alla* som ”skyldiga”. Även om de avskyr diskriminering kan de ibland ha svårt att konfrontera den. Socialt brukar de ofta höra till medelklassen, men det är svårt att definiera deras gruppmedlemskap i mer exakta termer. Vårt material verkar emellertid indikera att de ofta finns bland människor som har upplevt allvarliga problem i familjen, som föräldrarnas skilsmässa. *F127*

är väldigt söt på det konventionella ”campusflicka”-sättet. Hon är mycket smal, blond, ljushyad och blåögd. Hon har på sig en klädsam, ledig jumper, en prydlig blus, och kort kjol med mönstrade strumpor. Hon bär en nål från en kvinnlig studentförening. Hon är väldigt vänlig och intresserad, verkar uppskatta diskussionen, men är ganska vag i sina svar om familjelivet tills intervjun hållit på ett bra tag. Då beslutar hon sig plötsligt för att avslöja den allra viktigaste saken i sitt liv – hennes föräldrars skilsmässa, som hon oftast gömmer undan – och efter det pratar hon med uppenbar frihet om sina egna känslor.

Hon uppvisar den karakteristiska neurotiska oroliga omsorgen om sig själv, som indikerar en känsla av oförmåga: hon har en något magisk tro på psykologi, och förväntar sig uppenbarligen att psykologen vet mer om henne än hon gör själv:

Allra helst skulle hon vilja bli en psykiatriker. (Varför?) ”Eftersom psykiatriker vet mer om människor. Alla berättar för mig om deras problem. Jag tror inte att det finns något mer tillfredsställande än att kunna hjälpa människor med deras problem. Men jag har inte hjärna och tålmod nog för att bli psykiatriker. Det är bara en idé.”

Hennes attityd mot fadern är fientlig:

Fadern är advokat. Just nu är han inkallad och finns någonstans i Stilla havet, han leder en negerbataljon. (Vad tycker han om det?) ”Jag vet inte vad han tycker om något.”

Hennes sociala attityd är en kombination av konformistisk ”korrekthet”, emfatiskt och deklarerat begär efter ”nöje” (nästan som om hennes samsvete skulle beordra henne att roa sig), och en tendens till tillbakadragen internalisering. Hennes ointresse för ”status” bör noteras, även om den kanske inte är helt autentisk.

(Intressen?) ”Åh, att ha roligt – och allvarliga saker också. Jag gillar att läsa och att diskutera. Jag gillar smarta människor – står inte ut med klängiga. Jag gillar att dansa, klä upp mig, gå ut. Jag är inte så bra på sport, men jag utövar en del på lek – tennis, simning. Jag är med i en kvinnlig studentförening och vi gör en hel del arbete för att bidra till krigsansträngningen och underhåller soldater.” (Subjektet berättar vad föreningen heter.) (Det är en bra förening eller hur?) ”De säger det. Jag tyckte inte att det var något särskilt med den.”

Hennes sociala progressivitet karakteriseras både av en viss rädsla och en plikttrogen rättskänsla:

(Vad tycker du om fattigdom?) ”Jag måste tänka på det. Och jag tror inte att den är nödvändig.” (Vems fel är det?) ”Åh, jag menar inte att det är de fattigas. Jag vet inte, men man skulle kunna tänka sig att vid det här laget skulle vi kunna hitta ett sätt så att alla kunde få tillräckligt.”

Hennes oro gör henne mer medveten om den fascistiska potentialen än de flesta andra *low scorers*:

”Det skulle vara hemskt att ha nazister här. Det finns förstås några. Och de skulle vilja att samma sak hände ... Många judiska barn har det svårt – under militärtjänsten och i den medicinska utbildningen. Det är inte rättvist.” (Vad beror diskrimineringen på?) ”Jag vet inte, om det inte är det nazistiska inflytan-

det. Nej, det är äldre än så. Jag antar att det alltid finns några människor med idéer som nazisterna.”

Hennes indignation riktas framför allt mot ”orättvisa”. Uppfattningen att ”det alltid finns några människor med idéer som nazisterna” är värd att lägga märke till: en högt utvecklad ansvarskänsla verkar ge henne en förståelse för sociala frågor som går långt utöver hennes rent intellektuella insyn. Psykologiskt kan hennes totala avsaknad av fördomar bäst förstås som en funktion av överjaget, eftersom flickan relaterar till en ganska obehaglig erfarenhet som annars mycket väl kunde ha gjort henne fördomsfull: när hon var ett barn, vid fyra års ålder, kidnappades hon av en neger men:

”Han skadade mig inte. Jag tror inte ens jag var rädd.”

Vad gäller den genetiska bakgrunden till hennes attityd, är följande uppgifter relevanta:

”Jag är rädd att jag är mer som min far och det är inte bra. Han är en väldigt otålig man, högdragen, och sig själv nog. Han och jag kom inte överens. Han favoriserade min syster eftersom hon fjäskade för honom. Men vi for båda illa av honom. Om jag ens gav min syster ett öknamn som barn brukar när de bråkar, fick jag stryk, hårdhänt. Det brukade oro min mor. Därför straffade hon oss nästan aldrig, eftersom han gjorde det hela tiden, och oftast utan anledning.” (Tror du att din mor och far älskade varandra?) ”Nej, kanske gjorde de det först, men min mor stod inte ut med hur han behandlade oss. Hon skilde sig.” (Hon rodnar och hennes ögon fylls med tårar när hon säger detta. När intervjuaren kommenterade att hon inte insett att föräldrarna var skilda, säger hon: ”Jag tänkte inte säga något. Jag gör nästan aldrig det.”)

Vad gäller neurotiska drag: det finns indikationer på en stark modersfixering:

”Jag vill inte att min mor någonsin ska gifta sig igen.” (Varför?) ”Jag vet inte. Hon behöver inte. Hon kan ha vänner. Hon är väldigt attraktiv och har många vänner men jag skulle inte stå ut med att hon gifter sig igen.” (Tror du att hon skulle göra det ändå?) ”Nej. Hon kommer inte att göra det om jag inte vill det.”

Och det finns symptom på sexuell hämning, baserad på hennes erfarenhet av sammanbrottet för hennes föräldrars äktenskap.

(Pojkar?) ”Åh, jag brukar inte vilja ha seriösa relationer och jag vill inte att de ska vilja det heller. Jag kelas lite förstås, men inte så att de ska få uppfattningen att jag är lättfångad. Jag gillar inte heller lättfångade killar.”

Hennes uttalande att hon inte vill binda sig eftersom hon är rädd för krigsäktenskap är förmodligen en rationalisering.

3. Den ”impulsiva” med låga poäng

Ett fall med en ”impulsdriven” *low scorer* har beskrivits av Frenkel-Brunswick och Sanford.²² De skriver:

Det tydligast patologiska fallet bland våra *low scorers* visade i extrem utsträckning ett mönster som skilde sig från det vi skulle kallat det vanliga bland våra extremt låga resultat. Den här flickan var tydligt impulsdriven. Hennes jag var anpassat efter hennes det, så att alla slags överdrifter föreföll tillåtna för henne. När hon berättade varför hon gillade judar gav hon i stort sett samma skäl som de med extremt höga resultat hade gett för att hata dem.

Det finns anledning att anta att det här fallet representerar ett eget syndrom, och därmed är en motsvarighet till psykopatiska *high scorers*. Syndromet återfinns bland missanpassade människor som har ett extremt starkt det, men är relativt fria från destruktiva impulser: människor som, baserat på sin egen libidinösa situation, sympatiserar med allt de känner hålls tillbaka. Det är också de som svarar så starkt på alla slags stimuli att relationen mellan ingrupp och utgrupp inte har någon betydelse för dem – snarare attraheras de av allt som är ”annorlunda”, och utlovar ett nytt slags gratifikation. Om de har destruktiva element, verkar dessa riktas mot dem själva snarare än mot andra. Den här sortens symptom verkar omfatta *libertiner* och ”missbrukare” av alla slag, över vissa asociala karaktärer som prostituerade och kriminella som inte är våldsamma, till vissa psykiskt sjuka. Det kan också noteras att i Tyskland fanns det väldigt få nazister bland skådespelare, cirkusfolk och kringströvande – människor som nazisterna placerade i koncentrationsläger. Det är svårt att säga vad de djupare psykologiska källorna är till detta syndrom. Emellertid verkar det finnas svagheter både i överjaget och jaget, som gör dessa individer ganska instabila i bland annat politiska frågor. De tänker

22. Frenkel-Brunswick & Sanford 1945.

visserligen inte i stereotyper, men det är tveksamt i vilken mån de alls lyckas skapa begrepp.

Vår illustration, *F205*, har valts ur materialet från den psykiatriska kliniken:

Hon är en attraktiv ung collegeflicka med fint sätt som är uppenbart missanpassad och som lider av stora humörsvingningar, är spänd, och inte kan koncentrera sig på sitt skolarbete och inte har några mål i livet ... Ibland är hon extremt upprörd, kommer gråtande och ”förvirrad”, klagar att hon inte får hjälp tillräckligt snabbt. Terapeuterna känner att hon inte klarar närmare undersökningar, att terapi mest kommer att ha en stödjande funktion, på grund av hennes jagsvaghet, som möjliggör föregår en psykos. Schizoida tendenser.

Hennes motstånd mot fördomar har en stark accent till förmån för ”korsningar”, förmodligen som ett uttryck för hennes egna promiskuösa impulser: det borde inte finnas några ”begränsningar”:

(Fördomar?) ”Om raserna korsades med varandra skulle det kunna hjälpa till att kombinera kulturerna – det skulle kunna internationalisera kulturen. Jag tror att det borde finnas ett enda utbildningssystem överallt. Det skulle kanske inte vara praktiskt – men kanske skulle avel vara möjligt – en ansamling av goda drag skulle kunna komma ut av det. Och de imbecilla kunde steriliseras.” (Subjektet citerar någon studie om arvslära som hon hört talas om.) ”Det verkar som om förbättringarna inte sker snabbt nog. Hela samhället är sjukt och olyckligt.”

Den sista meningen indikerar att hennes eget missnöje genom empati leder henne till en ganska radikal och konsistent kritik av samhället. Intensiteten i hennes insikter liksom hennes attraktion till det som är ”annorlunda” blir ännu tydligare i hennes yttrande om minoritetsproblem:

”Det finns en oerhörd mängd av förtryckande fördomar mot minoriteter. Det finns en rädsla för minoriteter, en brist på kunskap. Jag skulle vilja assimilera alla grupper internationellt. Skulle vilja att all världens utbildning förenades. Minoriteterna håller också sig själva åtskilda. Det är en ond cirkel. Samhället stöter ut dem och de reagerar på det viset.” (Skillnader?) (Intervjuaren ansträngde sig att få subjektet att beskriva skillnader mellan grupper, men subjektet insisterade): ”Alla skillnader som existerar beror på de villkor som folk växer upp under och även på de emotionella svaren (på diskriminering).” (Judar?) ”Jag ser inte hur de är annorlunda som *grupp*. Jag har judiska vänner ... Kanske de är mer känsliga på grund av fördomar mot dem. Men det är bra.”

Enligt kliniska data är flickan en genuin lesbian som blev skarpt tillrättvisad på grund av sin homosexualitet, och efteråt blev ”ganska promiskuös för att ta reda på exakt hur hon reagerade sexuellt på män”. ”Helt uppriven känslomässigt på det ena eller andra viset”, sade hon. Hennes senare historia indikerar att det lesbiska inslaget är starkare än något annat.

Det kan tilläggas att urvalet från Los Angeles innehåller tre bordellflickor, samtliga helt fördomsfria och även låga på F-skalan. Eftersom deras profession har en tendens att helt förbittra deras syn på sex och eftersom de visat symptom på frigiditet, verkar de inte tillhöra det ”impulsiva” syndromet. Bara en mycket närmare analys skulle emellertid kunna avgöra huruvida den yttersta grunden för deras karaktärsformering är av den ”impulsiva” sorten och bara har varit gömd av senare reaktionsbildningar, eller huruvida deras låga resultat beror på en rent social faktor, nämligen de oräkneliga kontakter de har med alla sorters människor.

4. Den ”lättsamma” med låga poäng

Detta syndrom är den raka motsatsen till den ”manipulativa” bland *high scorers*. Negativt sett karakteriseras det av en markerad tendens att ”låta saker ha sin gång”, en djupt känd ovilja mot att göra våld på något objekt (en ovilja som ofta på en yttlig nivå kan närma sig konformitet), och av en extrem motvilja mot att ta beslut, som ofta understryks av subjekten själva. Denna motvilja påverkar även deras språk: de kan kännas igen genom frekvensen av oavslutade meningar, som om de inte skulle vilja ta ställning, utan snarare överlåta till lyssnaren att bestämma på basis av sakens egna meriter. Positivt är deras läggning att ”leva och låta leva”, samtidigt som deras egna begär verkar vara fria från draget av habegär. Missunnsamhet och missbelåtenhet saknas. De uppvisar en viss psykologisk rikedom, motsatsen till inbundenhet: en kapacitet för att kunna glädja sig åt saker, fantasi, ett sinne för humor som tar formen av självironi. Det senare är emellertid lika lite destruktivt som deras andra attityder: det är som om de var redo att erkänna alla sorters svagheter inte så mycket utifrån något neurotiskt tvång som på grund av en stark underliggande känsla av inre säkerhet. De kan avslöja sig utan att vara rädda

för att förlora sig själva. De är sällan radikala i sin politiska uppfattning, utan uppträder snarare som om de redan levde under förhållanden som inte håller dem tillbaka, i ett verkligt mänskligt samhälle, en attityd som ibland kan tendera att försvaga deras motståndskraft. Det finns inga bevis för några verkligt schizoida tendenser. De är helt utan stereopati – de motstår inte ens stereotyper, utan kan helt enkelt inte förstå längtan att underkasta sig.

Etiologin hos det ”lättsamma” syndromet är fortfarande något svåröverskådlig. De subjekt där det är betonat verkar inte definieras genom övervikten för någon psykologisk instans, eller regression till någon särskild infantil fas även om det ytligt sett finns något av barnet hos dem. De ska snarare förstås *dynamiskt*. De är människor vars karaktärsstruktur inte har ”stelnat”: inget fast mönster för någon av instanserna hos Freuds typologi har kristalliserats, utan de är helt ”öppna” för erfarenheter. Detta implicerar emellertid inte jagsvagheter, utan snarare avsaknad av traumatiska erfarenheter och defekter som annars leder till jagets ”reifiering”. I den meningen är de ”normala”, men det är just denna normalitet som i vår civilisation får dem att framstå som i viss mån omogna. Det är inte bara det att de inte genomgått svåra barndomskonflikter, utan hela deras barndom verkar vara bestämd av moderliga eller andra kvinnliga bilder.²³ De kan kanske bäst karakteriseras som de som saknar fruktan inför kvinnor. Det kan förklara avsaknaden av aggressivitet. Samtidigt kanske det indikerar ett arkaiskt drag: för dem har världen fortfarande en matriarkal färgning. De kan ofta, sociologiskt, representera det genuint ”folkliga” elementet gentemot den rationella civilisationen. Det här syndromets representanter är inte ovanliga inom de lägre medelklasserna. Fastän ingen ”handling” kan förväntas av dem, kan man räkna med dem som personer som under inga villkor någonsin kommer att anpassa sig till politisk eller psykologisk fascism. Den tidigare nämnda *M7II*

är mycket älskvärd, mild, vänlig, obesvärad, långsam, och något letargisk till både röst och uppträdande. Han är ganska verbal, men mycket omständig. Hans yttranden omgärdas typiskt med reservationer som han vanligtvis ger mer uppmärksamhet än det han först avsett att säga. Han verkar lida av genomgripande

23. Subjektet som valts som illustration för denna typ ”uppfostrades i ett hushåll av kvinnor – mor och mormor”.

obeslutsamhet och tvivel, av att vara ganska osäker på sina idéer, och ha stora svårigheter med att positivt ta ställning i väldigt många frågor. I allmänhet tenderar han att undvika att binda sig till saker, vare sig intellektuellt eller känslomässigt, och generellt undviker han att bli inblandad i saker.

Han beskriver sitt yrkesval som en tillfällighet, men det är intressant att han från början var landskapsarkitekt – vilket kan implicera ett begär efter återställande av naturen snarare än dominans – och senare blev han en statsanställd intervjuare, ett arbete som ger honom belöningen att hjälpa andra, dock utan att framhålla den aspekten narcissistiskt. Han är inte ointresserad av rikedom och erkänner sin önskan efter ”säkerhet”, men samtidigt är han totalt ointresserad av pengars betydelse *per se*. Hans religiösa attityd har beskrivits i kapitel XVIII, och psykologiskt passar den, in i minsta detalj, till det ”lättsamma” syndromets sammanställning. Det kan tilläggas att han ”inte tror på den obefläckade avlelsen” men tror inte att ”det gör någon skillnad”.

När han tillfrågas om disciplinen under sin barndom, svarar han ”praktiskt taget ingen”, ”mycket odisciplinerad”. Han starka anknytning till sin mor betonas ohämmat: enda perioden under hans barndom när det var några ”tvistefrön” var när hans mor ”uppvisade sitt habegär. Hon gillade inte brudarna jag var ute med.” Vad han själv gillar hos kvinnor beskrivs som följer:

”Oerhört svårt att säga när du är ganska het på en brud. ... Verkar ha alla de saker jag gillar – kul att vara med, smart, söt. Hon gillar mig, vilket är viktigt. Vi delar saker.” (Vad gillar du att göra tillsammans?) ”Musik, läsa, simma, dansa. Det mesta som inte kräver så mycket energi, vilket är bra.”

Det är värt att lägga märke till att det inte finns något spår av fientlighet mot fadern – som han förlorade mycket tidigt – trots modersfixeringen. Det är faderns fantasifulla gåva som stannar kvar i hans minne:

(Angenäma minnen av fadern?) ”Många angenäma minnen, eftersom han skämde bort oss när han var hemma, funderade alltid ut underbara idéer om saker att göra.” (Mor och far kom överens?) ”Mycket bra tror jag.” (Vilken förälder liknar du?) ”Jag vet inte, eftersom jag inte kände min far särskilt väl.” (Fel hos fadern?) ”Vet inte.”

Mest utmärkande är hans yttranden i rasfrågor:

(Vad tänker du om minoritetsgruppsproblem?) ”Jag önskar jag visste. Jag vet inte. Jag tror att det är ett problem vi alla skulle arbeta med.” (Störst problem?) ”Negrer, vad gäller antalet. ... Jag tror inte att vi någonsin haft ögonen öppna för problemet på ett ordentligt sätt. ... Många negrer har kommit till Västkusten. ...” (Har du någonsin haft negrer som vänner?) ”Ja ... Inte nära, men har känt en del som jag gillat och uppskattat.” (Vad tänker du om äktenskap mellan personer av olika raser?) ”Jag tror det är en felaktig frågeställning. ... De säger, ’Vad om din syster gifter sig med en neger?’ Jag skulle inte ha några känslor om det, uppriktigt sagt.” (Utmärkande drag hos negrer?) ”Nej.”

Vad gäller judar kommer han inte till deras ”försvar”, utan förnekar faktiskt att de är ett ”problem”:

(Vad om det judiska problemet?) ”Jag tror inte att det finns ett judiskt problem. Åter igen, jag tror att det varit ett bete för agitatorer.” (Hur menar du?) ”Hitler, Ku Klux Klan, etcetera.” (Utmärkande drag hos judar?) ”Nej ... Jag har sett judiska människor uppvisa så kallade judiska drag, men också många icke-judiska människor.” (Subjektet betonar att det inte finns någon skillnad enligt raslinjer.)

Den fara som är implicit med det ”lätt samma” syndromet, det vill säga alltför stor tvekan att använda våld även mot våld, framkommer av det följande stycket:

(Vad säger du om demonstrationer mot Gerald K. Smith?)²⁴ ”Jag tycker att Gerald K. Smith ska ha en möjlighet att tala, om vi befinner oss i en demokrati.” (Vad om demonstrationer för att markera protest?) ”Om en viss grupp vill, har de rätt till det. ... Jag tror inte att det alltid är effektivt.”

Att subjektets icke-engagerade attityd till varje ”princip” faktiskt baseras på en känsla för det konkreta och inte är rent undvikande indikeras av det följande mycket upplysande stycket:

(Intervjuaren läser fråga ... om outtröttlig ledare och refererar till subjektet som att han håller med till viss del, ber honom utveckla.) ”Jag håller med *lite*. Men å andra sidan, motsatsen till det, Huey Long, var en modig, outtröttlig

24. Gerald K. Smith (1898–1976) var en amerikansk pastor och demagog, ökad för sin antisemitism och vitmaktideologi. Övers. anm.

ledare och Hitler (skrattar). Det beror på.” (Hur menar du?) ”Tja, jag beundrade Willkie; jag beundrade Roosevelt; jag beundrade Wallace.²⁵ Men jag tror inte att vi någonsin ska ha ledare som folket förlitar sig på för att sedan dra sig tillbaka. Folk verkar söka ledare för att slippa tänka själva.”

Subjektets intervju avslutas med det dialektiska yttrandet att ”makt är nästan detsamma som maktmissbruk”.

5. *Den genuina liberalen*

I kontrast till det mönster som just beskrivits, är detta syndrom väldigt öppet vad gäller både reaktioner och åsikter. Det subjekt där det är uttalat har en stark känsla av personlig autonomi och oberoende. Han står inte ut med någon yttre inblandning i sina personliga övertygelser och uppfattningar, och han vill inte blanda sig i andras heller. Hans jag är ganska utvecklat men inte libidiniserat – han är sällan ”narcissistisk”. Samtidigt är han villig att medge det-tendenser och ta konsekvensen – som i fallet med Freuds ”erotiska typ”.²⁶ Ett av hans mest utmärkande drag är moraliskt mod, ofta långt utöver hans rationella bedömning av en situation. Han kan inte ”hålla tyst” om något fel begås, även om han sätter sig själv i allvarlig fara. På samma sätt som han själv är starkt ”individualiserad”, ser han andra framför allt som individer, inte som prov på ett allmänt koncept. Han delar några egenskaper med andra syndrom återfunna bland *low scorers*. Liksom den ”impulsive” är han inte särskilt återhållen och han har även vissa svårigheter med att ”kontrollera” sig. Hans känsloutlevelse är emellertid inte blind, utan riktas mot den andra personen som *subjekt*. Hans kärlek är inte bara begär utan också medkänsla – i själva verket skulle man kunna kalla det här syndromet den ”medkännande” bland *low scorers*. Med den ”protesterande” delar han energin i identifieringen med personer i underläge, men utan tvång och

25. Amerikanska politiker: Huey Long (1893–1935) genomdrev radikala sociala reformer först som guvernör i Louisiana, sedan som senator, och mördades medan han planerade att ställa upp i presidentvalet 1936. Wendell Willkie (1892–1944) gick från att vara demokrat till att bli republikanernas motståndare till Franklin D. Roosevelt i presidentvalet 1940, dock utan att ta avstånd från New Deal-politiken. Henry Wallace (1888–1965) var först jordbruksminister och sedan vicepresident under Roosevelts administrationer. Övers. anm.

26. Freud 1932.

utan spår av överkompensering: han är ingen ”judeälskare”. Liksom den ”lätsamma” med låga poäng är han antitotalitär, men mycket mer medvetet, utan element av tvekan och obeslutsamhet. Det är denna sammansättning snarare än något enstaka drag som karakteriserar den ”genuina liberalen”. Estetiska intressen verkar vara vanliga.

Den illustration vi ger är en flicka vars karaktär av ”genuin liberal” framstår än tydligare då, enligt intervjuaren,

hon är politiskt naiv liksom majoriteten av våra collegekvinnor, oavsett om de har höga eller låga resultat.

Ingen ”biljett” är inblandad. *F515*

är en tjuogoettårig collegestudent. Hon är en vacker brunett med mörka blixtrande ögon, som utstrålar temperament och vitalitet. Hon har inget av den söt-söta femininitet som ofta ses hos höga subjekt, och skulle förmodligen förakta de små feminina lister och intriger som praktiseras av sådana kvinnor. Tvärtom är hon extremt uppriktig och frispråkig till sättet, och är atletiskt byggd. Man anar hos henne en väldigt passionerad natur och ett så starkt begär att ge intensivt av sig själv i alla sina relationer, att hon måste ha svårt att hålla sig tillbaka inom konventionens begränsningar.

Vid sidan av ett halvprofessionellt intresse för musik ”gillar hon också att måla och spela teater”. Vad gäller hennes framtida yrkesval har hon ännu inte bestämt sig. Hon

har gått en kurs för sköterskebiträden. Hon uppskattade att hjälpa människor på det viset. ”Jag gillade det. Jag känner att jag skulle kunna ta hand om en sjuk person nu. Det bekom mig inte att bära bäcken eller urinaler. Jag lärde mig att jag kunde röra vid hull utan att bli pryd. Jag lärde mig att vara varsam i förhållande till vissa saker. Och sedan var det patriotiskt! (Med lätt skämtsamt ton.) Folk gillade mig.” (Varför gillade de dig?) ”Eftersom jag log, och eftersom jag alltid skämtade – som jag gör nu.”

Hennes syn på minoriteter styrs av hur hon ser på individen:

”Minoriteter måste ha precis lika många rättigheter som majoriteter. De är alla människor och borde ha precis lika många rättigheter som majoriteten. Det borde inte finnas minoriteter; det borde bara finnas individer och de borde bedömas efter individen. Punkt! Är det tillräckligt?”

(Negrer?) ”Samma sak! Fortfarande som individer. Deras hud är svart, men de är fortfarande människor. Individer har kärlekar och sorger och glädjeämnen. Jag tycker inte att du borde döda dem allihop eller likvidera dem eller placera dem i ett hörn bara för att de är annorlunda människor. Jag skulle inte gifta mig med en, eftersom jag inte skulle vilja gifta mig med en person som har ett drag jag inte gillar, som en stor näsa, etcetera. Jag skulle inte vilja ha barn med svart skinn. Jag skulle inte ha något emot om de bor granne med mig.” (Tidigare i intervjun har subjektet avslöjat det faktum att hon också måste vårda negerpatienter medan hon arbetade som sköterskebiträde, och hon hade inte haft något emot att ha behövt bada dem etcetera.)

(Judar?) ”Samma! Tja, jag skulle lätt kunna gifta mig med en jude. Jag skulle till och med kunna gifta mig med en neger om han hade tillräckligt ljus hud. Jag föredrar ljus hud. Jag anser inte att judar alls är annorlunda än vita människor, eftersom de till och med har ljus hud. Det är verkligen dumt.” (Vad tror du är orsakerna till fördomar?) ”Avundsjuka.” (Förklara?) ”Eftersom de är smartare och de vill inte ha någon konkurrens. Vi vill inte ha någon konkurrens. Om de vill ha det ska de ha det. Jag vet inte om de är intelligentare, men om de är det borde de ha det.”

Det sista yttrandet visar fullständig avsaknad av varje aspekt av skuld-känslor i hennes relationer till judarna. Det följs upp av skämtet:

”Kanske judarna skulle likvidera majoriteten om de kommer till makten! Det är inte smart. Eftersom vi skulle slå tillbaka.”

Hennes syn på religion, med lätt humoristisk känsla, centreras i idéen om Utopia. Hon nämner ordet själv, när hon refererar till sin läsning av Platon. Det huvudsakliga innehållet i hennes religion inryms i yttrandet: ”Kanske vi alla kommer att frälsas.” Detta bör jämföras med den övervägande ”antiutopiska” attityden hos våra subjekt.

Beskrivningen av båda hennes föräldrar innehåller element av hennes eget jagideal, på ett ganska okonventionellt sätt:

”Min far har i 25 år varit anställd vid fraktskadeavdelningen på ... R.R. Co. Hans arbete innebär att han anställer många män. Han har ungefär 150 personer som arbetar under honom.” (Subjektet beskriver sin far som följer:) ”Han kunde till och med varit vice vd vid det här laget – han har hjärnan för det – men han har inte de vassa armbågarna i sin natur: han är inte tillräckligt mycket politiker. Han är vidsynt – lyssnar alltid på båda sidor av en fråga innan han bestämmer sig. Därför är han bra på att argumentera. Han är förstående. Han är inte känslomässig som mor. Mor är känslomässig, far skellig. Mor är god. Hon har

en egen personlighet. Hon ger till oss alla. Hon är känslomässig. Hon håller pappa mycket tillfredsställd.” (På vilket sätt?) ”Hon skapar ett hem för honom att komma hem till – han har det väldigt hårt på kontoret. Det är att leva. Deras äktenskap är mycket lyckligt – det lägger alla märke till. Deras barn gör också bra ifrån sig – folk lägger märke till dem! Mor är mycket vänlig. Förstående. Hon ger sympati. Folk älskar att prata med henne. Någon ringer henne på telefon och de blir vänner för livet bara efter att ha pratat i telefon! Hon är känslig; det är lätt att såra henne.”

Hennes attityd till sex kännetecknas av osäker återhållsamhet. Hennes pojkvän

vill ha sexuellt umgänge varje gång de träffas – i själva verket ville han ha det första gången han gick ut med henne – och hon vill inte ha det på det viset. Hon gråter varje gång han försöker något, så hon antar att det inte kan vara rätt för henne. Hon tror att vänskap bör komma innan sexuella relationer, men han tycker att sexuella relationer är ett sätt att lära känna varandra. Slutligen gjorde hon slut med honom för tre dagar sedan (sagt trotsigt snyftande). Han har sagt ”Låt oss bara vara vänner”, men hon ville inte det heller! Hennes sexuella problem stör henne. Första gången hon dansade med honom sade han till henne att han trodde att hon ville ha samlag; fastän hon bara ville vara nära honom. Hon är oroad eftersom hon inte menade det på det andra viset, men hon kanske gjorde det omedvetet!

Det är tydligt att hennes erotiska karaktär är knuten till en brist på repression i förhållande till hennes känslor gentemot fadern: ”Jag skulle vilja gifta mig med någon som min far.”

Resultaten av intervjun summeras av intervjuaren:

De mest potenta faktorerna bakom det låga resultatet i det här fallet är föräldrarnas vidsynthet och den stora kärlek som hennes mor hade till alla sina barn.

Om detta kan generaliseras, och konsekvenser dras för *high scorers*, skulle vi kunna anta att den ökande betydelsen för den fascistiska karaktären i hög grad beror på grundläggande förändringar i familjen själv (se Max Horkheimer).²⁷

Översättning: Mats Deland

27. Horkheimer 1949.

Referenser

- Allport, Gordon Willard (1937) *Personality: A Psychological Interpretation*. Henry Holt & Company: New York.
- Anastasi, Anne (1937) *Differential Psychology*. The Macmillan Company: New York.
- Boder, David P. (1946) "Nazi Science", i Philip Lawrence Harriman (red.), *Twentieth Century Psychology*. Philosophical Library: New York.
- Erikson, Erik H. (1942) "Hitler's imagery and German youth", *Psychiatry*, 5:4. <https://doi.org/10.1080/00332747.1942.11022413>
- Frenkel-Brunswik, Else & R. Nevitt Sanford (1945) "Some personality factors in anti-Semitism", *The Journal of Psychology*, 20:2. <https://doi.org/10.1080/00223980.1945.9917259>
- Freud, Sigmund (1932) "Libidinal types", *Psychoanalytic Quarterly*, 1:1. <https://doi.org/10.1080/21674086.1932.11925132>
- Horkheimer, Max (1949) "Authoritarianism and the family today", i Ruth Nanda Anshen (red.), *The Family: Its Function and Destiny*. Harper & Brothers: New York.
- Institut für Sozialforschung (1936) *Studien über Autorität und Familie: Forschungsberichte aus dem Institut für Sozialforschung*. Felix Alcan: Paris.
- Institut für Sozialforschung (1941) "Research project on anti-semitism", *Studies in Philosophy and Social Science*, 9:1.
- Lindner, Robert M. (1944) *Rebel Without a Cause*. Grune & Stratton: New York.
- Löwenthal, Leo & Norbert Guterman (1949) *Prophets of Deceit: A Study of the Techniques of the American Agitator*. Harper & Brothers: New York.
- MacKinnon, Donald W. (1944) "The structure of personality", i Joseph McVicker Hunt (red.), *Personality and the Behavior Disorders*. The Ronald Press Company: New York.
- Masserman, Jules H. (1946) *Principles of Dynamic Psychiatry*. W. B. Saunders Company: Philadelphia.

Moderna klassiker

Theodor W. Adorno

Minima Moralia

Arkiv förlag

Skrivna åren 1944–47 under Theodor W. Adornos landsflykt i USA sträcker sig texterna i *Minima Moralia* över de mest skiftande ämnesområden, från ytterst privata erfarenheter till allmänna problem av filosofisk, politisk och estetisk art.

Här ger Frankfurtskolans främste företrädare sin personliga formulering av den ”kritiska teorins” civilisationskritik, i dess karaktäristiska blandning av bottenlös pessimism och trotsigt motstånd.

I denna nya upplaga av Adornos teoretiska och litterära mästerverk ingår även de tio postumt utgivna texter, kända som ”Flaskpost”, som numera räknas till verket samt en nyskriven inledning av sociologen Anders Ramsay.

»Läs mer om boken på www.arkiv.nu«

ANNONS

VETENSKAPEN SOM FÖRSVANN?

Svensk rasforskning efter 1935

MARTIN ERICSSON

»Läs mer om boken på www.arkiv.nu«